ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI

1

Aiskhülos
PERSLER

❄

Sofokles
ANTİGONE

Eski Yunanca Aslından Çeviren
Güngör Dilmen

Mitos Boyut

TİYATRO / OYUN DİZİSİ 71

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 1

Bu kitaptaki oyunların Fikir ve Sanat
Eserleri Yasasından ve yasalardan
kaynaklanan tüm hakları çevirmenine aittir.
Yayınlanan oyunların sahnelenmesi,
oynanması, herhangi bir amaçla
eserlerden yararlanılması ancak
eser sahibinin iznine bağlı olduğundan,
eserden yararlanacak
kişi veya kurumlarla, kuruluşların
çevirmenine doğrudan
başvurmaları zorunludur.

Türkiye Yayın Hakları::
© TEM Yapım Yayıncılık Ltd., 1997

Mitos-Boyut Tiyatro Yayınları
Oyun Dizisi 71
Eski Yunan Tragedyaları 1 / Aiskhülos - Sofokles

Basım: Ekim 2014

Baskı: Yeni Güven Matb. Topkapı-İstanbul. Tel. 212. 567 69 20
Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Çarşısı, C Blok No. 210

TEM Yapım Yayıncılık Ltd. Şti.
Osmanlı Sokağı, Osmanlı İşmerkezi 18/12,Taksim-Beyoğlu,İstanbul
Tel: 212. 249 87 37-38 ; Fax: 212. 249 02 18
E.mail: mitosboyut@gmail.com
www.mitosboyut.com.tr

MİTOS-BOYUT Yayınları • TİYATRO / OYUN DİZİSİ 71

AİSKHÜLOS - SOFOKLES

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 1

Aiskhülos
PERSLER

•

Sofokles
ANTİGONE

Eski Yunanca aslından çeviren
Güngör DİLMEN

Mitos Boyut

İÇİNDEKİLER

Önsöz,... 5

Persler,... 23

Antigone,... 65

Sözlük,... 121

Yunanca Adların Yazılışı için Not,... 126

ÖNSÖZ

Güngör Dilmen

AİSKHÜLOS

Euforion oğlu **Aiskhülos**, İ.Ö. 525'te Atina yakınında Eleusis'te doğdu. Soylu bir aileden geliyordu. Gençliğinde büyük Pers Savaşları başladı. İ.Ö. 490'da kardeşiyle birlikte Marathon'da savaştılar. Artemisium, Salamis, Plataia Savaşlarına katıldığı da sanılıyor.

Tiyatroya yirmibeş yaşında başladığı ve yetmişin üstünde oyun yazdığı söylenir. Bunlardan yedisi günümüze kalmıştır: *Persler, Thebai'ya Karşı Yediler, Yakarıcılar, Zincire Vurulmuş Prometheus* ve *Oresteia Üçlemesi*: (*Agamemnon, Adak Sunucular, Eumenidler*).

Koro liriği Simonides ve Pindaros gibi ozanların elinde yüksek bir biçime erişmişti. Yakın zamanlarda da Thespis'le başlayarak Khoirilos, Frünikhos, Pratinas gibi ozanlar ilk tiyatro denemelerine girişmişlerdi. **Aiskhülos** tragedyayı ilkel biçiminden kurtarıp onu ulu bir sanat katına çıkardı, bu bakımdan haklı olarak tragedyanın babası sayılır.

Thespisin "protagonistes"ine (Korodan ayrılan ön kişi, aktör) bir ikinci oyuncu ekledi. Koronun karşısındaki bu oyuncular birer kişi, birer oyun kahramanıydı. Katkısız koro liriğinde olduğu gibi bir olay artık sadece anlatılmıyor, söz ve eylemle sahne üstünde canlandırılıyordu. **Aiskhülos'un** tiyatroya getirdiği yenilikler arasında masklar, ayaklara takılan *kothornos* denilen yüksek takunyalar ve bunları örten uzun zengin giysiler de önemlidir. Kullandığı dille birlikte bu araçlar koroya ve oyun kahramanlarına yaraşan insan üstü heybeti ve estetik uzaklığı veriyordu. Maskların ağızları sesi büyültecek biçimde oyulmuştu, yüz anlatımı da sahneye çıkan kahramanın karakterine uygundu. Böylece bir oyuncu birden fazla kişiyi canlandırabiliyordu. **Aisk-**

hülos, koro bölümlerinin müziğini ve danslarını da kendi yazıyor, oyuncuları çalıştırıyordu.

Atinada yapılan yıllık Dionüsia şenliklerinin bir bölümü olan oyun yarışmalarında **Aiskhülos**'un 458-484 yılları arasında en az 12 birincilik kazandığı biliniyor.

476'da Siraküza Kralı Hieron'un çağrısı üzerine Sicilya-'ya gitti, burada Hieronun kurduğu Atina kentinin şerefine *Aitnalı Kadınlar* diye bir oyun da yazdı. *Persler*'i de bu arada yeniden sahneye koydu.

Atinaya döndü. 468'de genç **Sofokles**'e karşı yenildi, fakat ertesi yıl *Thebai'ye Karşı Yediler* tragedyası ile yeniden birinciliği aldı. 458'de ise, başyapıtı olan *Oresteia Üçlemesi* ile en büyük başarısını kazandı.

Hieron'un çağrısı üzerine ikinci bir defa Sicilyaya giden ozan, burada 456 yılında Gela'da öldü. Ölümünden sonra da oyunları tiyatro şenliklerinde oynanıp durdu ve ödüller kazandı. Bu şeref ilk ona veriliyordu.

PERSLER TRAGEDYASI

Darius'un oğlu Serhas'ın Yunaneli'ne karşı açtığı büyük kara ve deniz seferini konu olarak alan oyun, ünlü Salamis Savaşı'ndan (İ.Ö. 480) sekiz yıl sonra sahneye kondu ve başka üç oyunu ile birlikte birinciliği kazandı. (Günümüze kalmayan öbür üç oyun: *Fineus, Potniaili Glaukos, Prometheus*).

Aiskhülos'tan dört yıl önce **Fhrünikhos** da *Fenikeli Kadınlar* oyunu ile aynı konuyu sahneye çıkarmıştı. Bu oyunda koro, Pers denizcilerinin karıları, analarıydı. Günümüze kalmadığı için **Aiskhülos**'un ondan ne denli etkilendiği belli değil. Yalnız ilk dizesini kendi oyununa – biraz değiştirerek – alıp **Fhrünikhos'**a saygısını belirtmiş.

Oyun, Perslerin başkenti Susa'da kral sarayının önünde geçer. Sahnenin bir yanında da Serhas'ın babası Darius'un gömütü görülür. Oyunun sahne dışı kişileri uzakta savaşan iki ordudur. Tragedya *yenik* Perslerin içinde sürüp gitmekte-

dir. Sahnedeki kişiler yenilginin acısını yansıtırlar.

Genç kıral Serhas'ın yokluğunda ülkeyi gözetmekle görevli yaşlı Persler kaygıyla beklemekte, kötü bir haber alacaklarını sezmektedirler. Serhas'ın anası Kraliçe Atossa da aynı korkular içindedir. Gördüğü kötü düşleri anlatır. Koro onu yatıştırmaya çalışır, tanrılara adaklar sunmasını öğütler. Bu sırada ulak çıkagelir. Ulak, Yunan tragedyasının önemli kişisidir. Perslerin Salamis'te uğradığı büyük yenilgiyi, ayrıntılarıyla, canlı bir dille anlatır. Atina önlerindeki savaşı gözlerimizin önüne serer.

Koro ve Kraliçe daha sonra, garip bir törenle Darius'un ruhunu çağırırlar. Umarlar ki eski başbuğları onlara öğütler verip yardım edebilir. Darius'un ruhu gömütten yekinir. Salamis bozgununu Atossa'dan öğrenince şaşırır önce. Sonra olup bitenleri ve geleceği görüyormuş gibi yeni yeni felaketleri sayıp döker, bir yıl sonraki Plataia yenilgisini de önceden bildirir. Görüntü gözden yiter. Koro akılsızlık ve beceriksizliğinden ötürü Serhası suçlar. Derken o da perişan bir halde sahneye gelir. Günahını kabul etmekte kendini suçlu saymaktadır. Oyun, yakınmalar ve ağlamalar ile dolu bir dansla sona erer.

Persler bir bakıma günümüze kalan ilk tarih kitabıdır. (Herodotos tarihi ilkin 446'da halka okunmuştu).

Salamis Savaşından önceki yıllarda Yunaneli'nde ve Küçük Asya'da birbirinden çok ayrı iki devlet düzeni görüyoruz. Bir yanda gittikçe gelişip kökleşen Yunan demokrasisi, öte yanda türlü karışık *ulusları* zor altında kendine bağlı tutan Pers egemenliği. Bu iki kuvvetin kapışması çoktan başlamış, Anadolu'daki Yunan kentleri birer birer Perslerin eline geçmişti. Sıra Attika'da idi. Darius, Marathon Savaşında yenilmişti, ama tehlike geçmiş sayılmazdı.

Atina'nın ünlü komutanı ve devlet adamı Themistokles ileri görüşü ile, er geç kopacak yeni bir Pers saldırısına karşı koyabilmek için güçlü bir donanma kurulmasını istiyor-

du. Halkoyu'nu kazandı. Laurion ocaklarından sağlanan gümüşle yeni bir donanma hazırladı. Salamis'te ustaca bir taktikle Persleri bozguna uğratan işte bu donanmadır.

Yurtlarının tam Pers boyunduruğuna girdiğini görürken talihin birden gülmesi, Persleri perişan etmeleri Yunanlıları coşturdu, yaratıcı bir ulus olarak kendilerine olan güvenlerini pekiştirdi. Ama aşırı bir gurura kapılmadılar. Hatta bu yenginin şerefini tanrılara yükler göründüler. Bu davranışı elimizdeki oyunda açıkça izleyebiliriz. Oyunda bir tek Yunan kahramanının adı geçmez; buna karşılık **Aiskhülos**, Pers savaşçılarının yabanıl adlarını, tumturaklı sanlarını, sıfatlarını art arda sayarak dışarlıklı (egzotik) bir ses etkisi yaratır. Duyularımız etkileşim halinde olduğundan, Asya'nın değişik kesimlerinden devşirilen ürkütücü istila ordusunu sahnede görür gibi oluruz. Hamasi edebiyatta çokça görülen düşmanı küçümseme, *Persler*'de yoktur. Oyunun kahramanları, özellikle Kraliçe Atossa, Darius ulu kişilerdir.

Atina'da ilk sahneye konuşunda oyunun *khoregs*'luğunu, yani koro donatma görevini, henüz bir delikanlı olan, geleceğin büyük devlet adamı **Perikles** üstlenmişti.

METİN: Floransa'da bulunan Medici elyazmasından alınmıştır. 11. yüzyıldan kalan bu eski Yunan yazmanın eksiklikleri sayısı yediyi bulan başka elyazmalarından filologlarca bütünlenmiştir.

Aiskhülos, yeni sözcükler, ilk ağızda yadırgatıcı deyimler yaratarak Yunancayı zorlamış bir yazar. Çevirimde bunlara karşılıklar bulmaya çalıştım.

SOFOKLES

Aiskhülos'un genç çağdaşı **Sofokles** İ.Ö. 496'da doğdu. Doksan yıllık yaşamı Atina kent devletinin en hareketli çağıyla çakışır.

Çocukluğunda, on yıl ara ile iki büyük dalga halinde Yunaneli'ni sarsan **Pers** saldırılarına tanık oldu. Salamis Savaşında (İ.Ö. 480) 16 yaşındaydı. Yengi şenliklerinde Atina gençliğini temsil etti. Çok iyi bir eğitim gördü. Yazarlığının yanı sıra eylem adamıydı. Komutanlık, yöneticilik yaptı. Büyük devlet adamı **Perikles**'in de yakın arkadaşıydı.

Salamis utkusundan sonra Atina yarım yüzyıl süren bir barış dönemi geçirdi. Bu, Atina'nın altın çağıdır. **Sofokles** 65 yaşındayken Atina ile Sparta arasında Pehoponez Savaşları başladı. Bu iç savaşlardan Atina devleti eski gücünden çok şeyler yitirmiş olarak çıktı.

Sofokles uzun yaşamı boyunca yüz kadar oyun yazmış. Yaratıcılığı ölümüne değin sürmüş. Hoş bir öykü de anlatılıyor: Ailesi, belki iyi niyetle: "Sofokles artık iyice yaşlandı, bunadı. Her türlü sorumdan elini ayağını çeksin, onu biz vesayet altına alalım," diye dava açarlar. Yargıçlar durumu saptamak için **Sofokles**'i çağırdıklarında ozan onlara son yapıtı *Oidipus Kolonos*'ta oyunundan bölümler okur, dava düşer.

Her yıl yapılan tiyatro yarışmalarına oyun yazarları bir trajik üçleme (trilogia) ile onu izleyen bir satür oyunu ile katılırlardı. **Sofokles** 24 birincilik kazanmış. Sırf nicelik bakımından bile olsa bu üretkenlik **Sofokles**'in yaratıcı gücünü kanıtlar.

Günümüze kalan yedi oyunu: *Antigone, Kral Oidipus, Oidipus Kolonos'da, Trakhisli Kadınlar, Filoktetes, Elektra.* Başka oyunlarından parçacıklar kalmış. Bunlardan en uzunu *Avcılar* adlı satür oyunu. 400 dize kadar bir şey.

Aristoteles, Sofokles'in tiyatroya getirdiği yenilikler arasında koroyu oniki kişiden onbeş kişiye çıkardığını da söyler ya, bunun önemini ben pek anlamış değilim. Asıl yenilik oyuna üçüncü kişiyi sokmasıdır. Bunun önemi, günümüzün izleyicileri için açık olmayabilir. Düşünelim ki sanat olarak tragedya koro liriğinden doğmuştur. Koro ise epik türün aracıdır, olayları ancak anlatır. Tiyatro olayının başlayabilmesi için en azından karşılıklı konuşma (diyalog) gerekli. İşte korodan bir oyuncu ayrılıp belli bir kişiyi canlandırmaya koyulunca iş anlatıdan kopup şu andaki eyleme dönüşüyor. Oyunun kahramanı ile koro karşılıklı söyleşiyorlar. Ancak, bu tek düzeli söyleşi de dramatik konunun gelişmesi için tam yeterli olamazdı.

Aiskhülos oyuna ikinci aktörü soktu. Demek, sahne üzerinde aynı anda iki oyuncu ve koro bulunuyordu. Aynı oyuncular değişik mask ve giysilerle değişik kişileri canlandırıyordu.

Bütün bu gelişmelere karşın **Aiskhülos**'ta oyunun ağırlığı koroydu. Kişiler kendi söz ve eylemleri içinde yeterince gelişemiyor, belirli bir karakter kazanamıyordu.

Sofokles üçüncü oyuncuyu katmakla oyun kişilerini daha öne çıkarmış, koroyu da biraz daha arka alana itmiş oldu. Böylece koro ile asıl oyun kişileri arasında iyi bir denge kurdu. Elimizdeki oyunda görüleceği gibi artık dram, koronun anlatısı olmadan, oyun kişilerinin karşılıklı söyleşileri (diyalog) ile gelişebiliyor. Kişilerin ruhsal durumu dolaysız verilebiliyordu. Koro sahne dışındaki eyleyilerin (aksiyon) tanığı, belli anlarda oyun kişilerinin uyarıcısı, eyleyinin yorumcusu olarak işlevini yine sürdürüyordu. Ama artık hep arka alanda. **Sofokles**'in kişileri daha belirgindir, yüzleri seçilir, koro içinde erimezler. **Aiskhülos** da genç çağdaşının başlattığı bu yeniliği benimsedi, daha sonraki oyunlarına üçüncü oyuncuyu o da kattı. **Euripides** ise bu gelişmeyi daha da ileri götürdü, oyuncuları iyice öne çıkardı.

Sofokles'in tiyatroya getirdiği önemli yeniliklerden biri de çizilip boyanmış sahne dekorlarını ilk kez kullanmış olmasıdır.

ELEUSİS ŞENLİKLERİ

Eski Yunan'da tiyatro sadece hoş vakit geçirmek için bir eğlence değil, varlık sorunlarının deşildiği, devlet-yurttaş ilişkilerinin tartışıldığı bir forumdu. **Eleusis**'de her yıl Dionüsos tapımı çerçevesinde ilkbahar şenlikleri yapılırdı. (Nevruz şenliklerini çağrıştırmıyor mu?) Bu şenliklerin en önemli etkinliği elbet tiyatro oyunlarıydı. Tepelerin yamaçlarından on binlerin doldurduğu dev tiyatrolara halk yiyecekleri içecekleri ile akın akın gider, birkaç gün art arda oyunları izlerdi. Belli sınıfların tekelinde bir eğlence değil, tam anlamıyla halka dönük, toplumsal bir olaydı tiyatro.

Sofokles oyunlarını bir bütün olarak görür, müziğini, koreografisini çoğu zaman kendi yaparmış. *Athenaus*'da şöyle bir geçit var: "Gençliğinde pek yakışıklı olan Sofokles, daha delikanlılık çağında öğretmeni Lampos'tan dans ve müzik dersleri almış, bu alanda ustalığa erişmişti."

THEBAİ ÜÇLEMESİ

Olayların geçtiği **Thebai** kenti Boetia ovasındadır. Kurucusu **Kadmos** ve onun çocukları, her dalı ayrı bir öykü, ayrı bir dram olan büyük bir soyağacı oluşturur. **Antigone** en uç dallarından biridir.

Thebai kentinin kuruluşu bile söylenceyle yoğrulmuştur.

Kadmos bir başına kalır, ama sonunda ejderi tepeler. Tanrılardan aldığı esinle ejderin dişlerini söküp boş topraklara eker. Topraktan adamlar biter, onlar da aralarında kavgaya tutuşurlar. Neyse Kadmos onlara sözünü geçirir, hep birlikte Thebai kentini kurarlar.

Soyağacını babadan oğula izlersek: Kadmos'un oğlu Polüdorus, Polüdorus'un oğlu Labdakos, Labdakos'un oğlu

Laios'a varırız.

Laios, Iokaste ile evlenir, bir oğulları olar, ama çocuk daha doğmadan ailenin mutsuzluk kalıtına konmuştur. Tanrı Apollon geleceği görerek şu korkunç önbilide (kehanette) bulunur: 'Çocuk ileride babasını öldürüp öz annesiyle evlenecek.'

Böylesi bir yazgıdan kaçınmak isteyen ana baba, bebeği yok etmeye karar verirler, ama onu kendi elleriyle öldürmeyi de yürekleri kaldırmaz. Yavruyu bir çobana verip dağbaşına bırakmasını söylerler. Kaçmasın diye de ayaklarını şişle yaralarlar. Çoban bebeğe acır, onu Korinthoslu bir köylüye teslim eder, Thebai'den uzak bir yerde büyütüp yetiştirsin diye. Adamcağız Korinthos Kralı **Polübos**'un emrindeymiş, bunun da çocuğu olmazmış. Köylü çocuğu efendisine verir, **Polübos** onu evlat edinir, adını da –sakatlığından ötürü– "Şiş ayak" (**Oidipus**) koyar.

Oidipus büyür, Korinthos'un sevilen sayılan prensidir artık. Polübios ile karısını da kendi ana babası bilir. Ama yetişkin çağında bir gün, Apollon'un kendi geleceğine deggin sözleri kulağına erişir. Dehşete kapılır. Yazgıdan kaçmak için Korinthos'tan ayrılır, ana babasını bir daha görmemeyi kafasına koymuştur.

Kendi istenciyle çıktığı bu sürgünde yolu bir gün Thebai yakınlarına düşer; bir yol kavşağıdır burası, karşıdan araba üstünde gelen yaşlı biri kendine yol vermek istemeyince öfkeye kapılıp onu öldürür. Bilmez ki bu adam öz babası Laios'tur.

Oidipus Thebai'ye ulaşır. Laios'un ölümünden sonra kent Sfinks adında korkunç bir ejderin hışmına uğramıştır. Bu Sfinks, pençesine düşen Thebailılara "muammalar" bilmeceler sorar, bilemeyenleri öldürür, kimsecikler de bilemez.

Oidipus, Sfinks'le karşılaşır, bilmecesini çözer, böylece onun gücünü içten çökerterek Sfinks'i öldürür. Thebailılar

kendilerini bu beladan kurtaran genç adamı sevinçle karşılarlar, onu kendilerine kral seçerler. Oidipus Laios'un dulu Iokaste ile evlenir, bilmez ki bu kadın öz annesidir.

Aradan onbeş yıl kadar geçer, görünüşte her şey iyi gitmektedir, çocukları da olmuştur, iki oğlan, iki kız. Ne var ki Oidipus'un bilmeden işlediği günah gizli bir yara gibi işler, gecikmeli de olsa Thebai'de amansız bir salgın biçiminde patlak verir. Kadın, erkek, çocuk açlık ve sayrılıktan kırılır.

Halk çaresizlik içinde kralları **Oidipus**'a koşar. Bu felakete çare bulsun diye. Daha önce de kenti o kurtarmıştı ya! Üçlemenin birinci oyunu *Kral Oidipus Tragedyası* bu sahneyle başlar.

Oidipus halkın derdini can kulağıyla dinler. Bu sırada Iokaste'nin erkek kardeşi Kreon, Apollon tapınağından dönmektedir, umutludur. **Oidipus**, Kreon'a halkın karşısında konuşmasını buyurur. Kreon, Apollon'un yanıtını açıklar. Thebai salgınının nedeni kentte yaşayan bir suçludur. Ancak bu kişi kentten atılırsa salgının geçeceğini söyler. Ama suçlunun kim olduğu belirsizdir. **Oidipus** onu açığa çıkarmayı usuna koyar. Sfinks'in bilmecesini çözen de o değil miydi? Böyle bilmeceler çözmede ustadır. Ama bu kez çözeceği bilmece kendi geçmişidir, ne yazık ki!

Kör bilici Teiresias'ın uyarılarına karşın yaşamının gizlerini ilmek ilmek çözer, kendinin babasının katili olduğunu, öz anasıyla evlendiğini anlar. Tragedya'nın sonunda bütün bu soruşturmaya tanık olan Iokaste kendini öldürür. **Oidipus** da kendi elleriyle gözlerini oyar. Sürgüne giderken kızları Antigone ve İsmene'yi Kreon'a emanet eder.

Oidipus Kolonos'da, üçlemenin ikinci oyunudur. Aradan yirmi yıl kadar geçmiştir. Oidipus'u sürgün yaşamının sonunda, ölmek üzere görürüz. Antigone artık yetişkin bir kızdır, çocuklarının en vefalısı da odur. Yolları Kolonos'a düşer. Burası kutsal bir yerdir. Ama mutsuz **Oidipus** burada da rahat yüzü görmez. Oğulları Eteokles ile Polüneikes, **Oidipus**'-

u kullanmak, onu kendi çıkarları için vesayetleri altına almak isterler. Oidipus, Kreon ve oğullarını Atina Kralı Theseus'un yardımıyla kovar.

Çilesinin sonuna gelen Oidipus ölünce ruhu kutsal bir kata yükselir.

Oidipus'un iki oğlu arasındaki kanlı çekişmeyi **Aiskhülos,** *Thebai'e Karşı Yediler* adlı oyunda işlemiştir.

Oyunların yazılışları arasında büyük zaman geçimi var. Üçlemenin son oyunu *Antigone* ilk önce yazılmış.

İkinci oyunda İsmene'nin sözlerinin yardımıyla, arada olup bitenleri şöyle özetleyebiliriz: Babalarının kendi kendini sürgün edişinden sonra iki oğul, aralarında anlaşırlar. Bir dönem **Eteokles,** bir dönem **Polüneikes** hüküm sürecektir. Bu dönüşümlü yönetim bir süre yürür, ama kendi süresi dolmak üzereyken küçük kardeş Eteokles aradaki anlaşmayı bozar, yönetimi devretmez, Polüneikes'i kovar. Polüneikes Argos Kralı Adrastos'a sığınır, kızıyla da evlenip durumunu pekiştirir. Sonra kaynatasının kuvvetlerinden derlediği bir orduyla, yedi kapılı Thebai'ı yedi tümenle kuşatır. İki kardeşten hangisinin haklı olduğunu kestirmek zor. Bu konumuz dışında kalır. Savaşın en çok Kreon'un işine yaradığı ise apaçık. İki kardeş birbirlerini öldürüp, kuşatma ordusu da bozguna uğrayınca Kreon tartışmasız olarak Thebai tahtına kurulur.

(Oyunlarda bir ipucu yok, ama iki kardeşi birbirine düşürenin Kreon olduğu bile pekâlâ akla gelebilir.)

Her neyse, Thebai'de artık tek söz sahibi Kreon'dur; Eteokles'in cenazesini törenle kaldırtır. Polüneikes'in cesedini ise ceza olsun diye gömdürmez, açıkta bırakır, kurda kuşa yem eder. Ölüyü gömmeye kalkışanı ölümle cezalandıracağını söyler.

Dediği dedik... ve dediklerine sözcüğü sözcüğüne uyulmasını isteyen katı Kreon, karşısında en az kendi kadar inatçı, doğru bildiği yoldan şaşmayan **Antigone**'yi bulur. Elimizdeki oyunda bu çatışmayı ve sonuçlarını izleriz.

"ANTİGONE" TRAGEDYASI

Sofokles'in günümüze kalan en eski oyunudur. İ.Ö. 442 yılında oynandı. Yapıt, üçlemenin öteki oyunları gibi kendi içinde bir bütündür; öbür iki oyundan bağımsız olarak oynanır. Bu niteliği ile *Thebai Üçlemesi* **Aiskhülos**'un *Oresteia* üçlemesinden ayrılır. *Oresteia* üç oyunu birden ele alındığında bir bütündür, tek tek oynanmaları eksiklik duygusu yaratır. Diyelim *Agamemnon* uzun bir tragedyanın ilk perdesi gibidir.

Antigone tragedyasının kurgu bakımından en belirgin özelliği, trajik karakter bakımından tek merkezli olmayışıdır. Antigone kadar Kreon da oyunun başkişisidir. Geometriden bir benzetmeyle şöyle diyelim, tek merkezli bir daire gibi değil de, iki merkezli bir elips gibi düşünülmeli oyunu. Bu dengeyi iyi kurmak, sahneye koyucu için önemli bir sorundur. Son sahnelerde Antigone yoktur, ama ölümüyle trajik çarkı devindirir.

Onu Haimon'un ve Euridike'nin ölümleri izler, bu felaketler Kreon'u yıkar.

Oyun kişileri günümüzdeki anlamıyla karaktere bir hayli yakın, kanlı canlı, soluklu, gerçek insanlar.

Antigone ile Kreon'ın çatışması onların karakterinden doğar. Bu kişilerin kafasında yazarca kurulmuş düşünce zemberekleri yoktur. Antigone yapısında bir kadın öyle duyar, konuşur; Kreon çizgisinde bir yönetici de Kreonca davranır. Bu kişilerde düşünce, akkor halinde duyguya dönüşür ki tiyatroyu da tiyatro yapan budur.

Antigone. Oyuna adını veren kadın, **Aristoteles**'in trajik kahraman tanımının oldukça dışına çıkar: Onu yıkıma götüren zaaf, Aristoteles'in diliyle "hamartia" ne? Belki hiç ödün vermezliği! Antigone'nin kişiliğinde bir zaaf göremiyoruz. Antigone ürkütücü bir kararlılıkla doğru bildiğini yapar. Ölüme yakınarak, gençliğine acınarak gider, ama hiç de piş-

manlık içinde değil. Böyle olsaydı dram biçim değiştirir, başka bir renk alırdı. Antigone çakılı bir yıldız gibidir. Konumu değişmez, çevresindekileri değiştirir. Antigone'nin çekimine giren sevdikleri, İsmene, Haimon ona göre yön tutarlar, devinirler.

Antigone'nin karşıtı, Kreon, ona çarpıp hüsrana uğrar. Antigone'nin ruh yapısında sayrıca bir yön olduğu da açıktır. Onda güç ve zaaf iç içedir, aynı şeydir. İşte burada **Aristoteles'**in tanımladığından daha başka bir tragedya türü ile karşı karşıyayız. Antigone trajik boyutlara varan ölçüde ülkücüdür. Prometheus da öyle değil mi?

Daha politik, daha esnek biri, belki hem istediğini gerçekleştirir, hem de ölümden kurtulurdu. Ama bu, Antigone olamazdı.

Sofokles dizgine gelmeyen, başkaldıran bir insan örneği getirmiş tiyatroya. Antigone'nin çekiciliği, güzelliği burada.

Kreon. Devlet yönetimindeki katılığı aile ilişkilerine de yansır. Tragedya asıl onda açılıp sonuçlanır. Aristoteles'in trajik kahraman tanımına uyar. 'Hamartia'sı, kendine olan aşırı güveni, gururu, bencilliğidir. Tam bir despottur. Devletin bütün gücünü kendi gövdesinde duyar adeta. Sahneye ilk gelişinde, devlet düzeni ve devlet adamlığı üstüne parlak bir konuşma yapar:

'Devlet yönetiminde yoğrulmadıkça kişi
ölçülemez karakteri, zekâsı, düşünceleri.' (dize, 175)

'Şunu usumuzdan çıkarmayalım:
Varlığımız bu devletin gölgesinde.
Bu gemi ki ancak kazasız belasız
geleceğe doğru yol aldığı sürece
dostluğun kardeşliğin anlamı var bizce.' (dize 186-190)

Ama tarih boyunca diktatörler çok söylemiştir buna benzer doğru sözleri.

Devlet derken Kreon hep kendini görür. Yurttaşlar ancak

onun buyruklarına körü körüne uydukları sürece iyi yurttaşlardır. Halk için doğru olanı güzel olanı yalnız Kreon bilir, yalnız Kreon'un istenci geçerlidir. Karşısına yurttaş özgürlükleri adına başkaldıran bir Antigone çıkınca, tragedyanın çarkı amansızca dönmeye başlar.

Değişmeyen Antigone'ye karşılık Kreon oyunun en çok değişen kişisi. Ölünün gömüldüğünü duyduğu an tepkisi çok sert olur. Soğukkanlı, kendine güvenen Kreon gitmiş yerine öfkeden kükreyen bir despot gelmiştir. Elindeki adalet terazisi daha ilk anda kaykılmıştır. Şu tehdidi savurur:

'Ölüyü örteni bulup bana getirmezseniz
ölümü de yeterli görmem sizler için
diri diri asarım nöbetçileri
işkenceyle suçunuzu itiraf edinceye değin.' (dize 305-308)

Karşısında suçlu olarak Antigone'yi görünce şaşkınlığı artar. Kendi ruhsuz devlet anlayışına karşı Antigone'nin kardeş sevgisini, kardeş hakkını savunan çıkışları onu çileden çıkarır. İsmene de artık Antigone'nin yanındadır. Kreon, Antigone ile başedemeyince kolaya kaçar, onu kadın olduğu için küçümsemek ister. Devlet adamı Kreon burada bir açık daha vermiştir.

Kreon hiç olmazsa oğlu **Haimon**'un kendinden yana olduğuna inanır, bunu gereksinir:

"Oğlum,
bana karşı hıncın yok ya nişanlın ölecek diye?
Ne yaparsam yapayım bağlılığın eksilmemeli."(dize 631-634)

İlk ağızda aldığı olumlu yanıt onu rahatlatır. Oysa Haimon sınırını aşan babasını sağduyu ile yola getirmeye çalışmaktadır. Kreon oğlunun gerçek düşüncelerini öğrenince yeniden çığrından çıkar, yeniden ölçüyü elden kaçırır. Biraz önce övdüğü oğlunu bu kez gençliğinden ötürü küçümser:

"Ne demek, bu yaşta ders mi alacağız
dünkü çocuklardan?" (dize 726)

Devlet adamı Kreon bir açık daha vermiştir. Haimon'un

yanıtı tok ve kesindir.

"Yaşta değil baştadır erdem" (dize 728)

Bundan öte, baba oğul arasında şiddetli bir kavga başlar. Kör bilici **Teiresias**'ın sahneye gelişiyle Kreon bir daha parlar. Belki, kendinden yana çıkar diye ondan medet ummuştur. Oysa Teiresias ona felaketin yaklaşmakta olduğunu bildirir. Kreon saydığını, önem verdiğini söylediği yaşlı biliciyi aşağılar. Teiresias da bu sözlerin altında kalmaz. Devlet adamı Kreon burada da zaafına yenilmiş, felakete giden yolu iyiden iyiye yürümüş, dönülmesi olmayan noktaya yaklaşmıştır.

En az kendisi kadar öfkelenen bilicinin korkunç tehditleriyle en sonda ayar gibi olur. Kendine güveni hepten sarsılmıştır. Az önce bunaklar dediği Thebai yaşlılarına danışır ilk kez:

"Ne yapmam gerek söyleyin, yapacağım." (dize 1099)

Kararsızlığı içinde biraz daha zaman yitirir, sonda verdiği sert buyrukları geri almaya razı olur, ama artık geç kalmıştır. İkinci ulağın anlattığı gömüt sahnesinde Kreon'un içten çöküşünü izleriz. Antigone'nin kendi canına kıydığı bu kaya gömütünde Haimon babasına ilenir, yüzüne tükürür, üstüne kılıçla saldırır; sonra babasının gözleri önünde kendini öldürür. Oğlunun ölümünü eşi Eurüdike'nin ölümü izler. Sahneye yeniden gelen Kreon artık eski Kreon'un yıkıntısıdır. Bütün suçlamaları kabullenir. Sert kabuk kırılmış Kreon'un yüreği ortaya çıkmıştır. Koro'nun sözleriyle:

"Mutluluğun bir kaynağı
anlayış ve sağduyu
Tanrısal güçlere saygı.
Kendini bilmez kişi
bencil hırsıyla
çanak tutar felakete
ve böyle geçkin yaşta
kafasını çarpa çarpa

erişir bilgeliğe." (dize 1348-1356)

İsmene. Oyunun renkli kişilerinden biri. Önce ürkek, yılgın, çaresiz:

".....kadınız biz
başedemeyiz erkeklerle, bizi yönetenler bizden güçlü.
Katlanmayıp ne yapacağız belki bundan beterine?"
(dize 60-63)

Ağabeyinin cenazesini gömmek istemediğinden değil, dayısı Kreon'un yüreğine saldığı korkudan. Ablasının suçlamalarına sevgiyle karşılık verir.

İsmene, Antigone gibi atılgan değildir, onun gibi doğrudan başkaldıramaz. Herkes bir Antigone olamaz ki. İzleyici İsmene'nin çırpınışlarını anlayışla izler. Ancak Antigone suçüstü yakalanıp huzura getirildiğinde, büyük bir yüreklilikle ablasının yanında yer alır. Onun cezasını paylaşmak ister. Tam bir içtenlikle. Bu sahnede İsmene tüm korkularını arkaya itmiş, Antigoneleşmiştir.

Haimon. Oyun süresince sahneye bir kez gelir (sonra da ölüsü getirilir); ama bu, oyunun en elektrikli sahnelerinden biridir, sürükleyici güç de Haimon'un kişiliğidir. Önce uysal, ağırbaşlı bir delikanlı olarak görürüz onu. Babasının katı kişiliği altında ezilmiş, pısırık bir oğul izlenimi de verir.

"Babacığım, senin oğlunun, hiç sözünden çıktım mı?
Yaşamım senin öğütlerinle yoğruldu." (dize 636, 636)

Hele şu sözlerini Antigone'nin nişanlısına hiç yakıştıramayız:

".....Hiçbir evlilik benim için
senin güzel istencinden önemli değil."

Oysa Haimon babasının huyunu iyi bildiği için aşağıdan almakta, ne de olsa babası, onun gururunu okşayarak Antigone üstündeki ölüm yargısını kaldırmaya çalışmaktadır. Antigone'de zerresini görmediğimiz, uzlaşma esnekliğini Haimon'da görürüz. Kreon'u kışkırtmaktan çekinir, verdiği buyruktan vazgeçirmeye çalışır. Bunun halkta uyandırdığı

tepkiyi anlatır. Ne var ki babası laf anlayacak adam değildir. Çabalarının sonuç vermediğini görünce babasını en ağır biçimde eleştirir, suçlar. Yumuşak başlı, söz dinler oğul gitmiş, yerini Antigone'ye yaraşan mert bir sevgili almıştır. Ancak Kreon, onun sevgisini anlayacak, bir felaketi önlemek için durumu yeniden gözden geçirecek yaradılışta da değildir. (Kreon'un hamartia'sı dedik ya) Haimon, Antigone uğruna ölümü göze almıştır.

Teiresias. Geleceği görme yeteneğine sahip kör bilici, *Kral Oidipus*'daki yarı gizemli kişiliğini sürdürür. Son uyarmaları yaparak, Kreon'un dramını yoğunlaştırır. Eskiden, karşısında Oidipus vardı, şimdi Kreon felaketin eşiğindedir.

Nöbetçi. Oyunun en sempatik kişisi diyebiliriz. Sofokles belki ilk kez (eldeki kalan oyunlara bakarak) halktan bir tipi tragedyada güldürü öğesi olarak kullanıyor. **Shakespeare**'in sade kişilerini anımsatır. Antigone'ye acıyan ama Kreon'un da hışmından korkan, suçluyu yakalamaktan hem memnun hem de üzüntülü, iki duygu arasında bocalayan sevimli bir tiyatro kişisi nöbetçi. Oyuna renk ve burukluk katıyor.

Ulak. Sahnedeki işlevi Haimon'un acıklı ölümünü izleyiciye yansıtmak.

Eurüdike Haimon'un annesi. Sahnedeki üç beş dizeden sonra sözsüz rolü de evlat acısını sahnede yoğunlaştırmak oluyor. Sonra sessizce sahneden çıkar, ama izleyici ne olacağını sezer. Kreon'un felaketine bir yenisi eklenir.

Thebaili Yaşlılar Korosu. Pek çok Yunan oyununda olduğu gibi koro hem kendi kişilikleri ile oyuna katılır, hem de oyunun asıl olay örgüsünün dışındaki gözlemciler, yorumlayıcılar olarak koro bölümlerini müzikle salınarak söylerler.

Yurttaşlar olarak insanca davranışlar içindedirler. Sert

Kreon karşısında ürkek, zaman zaman ikiyüzlü, çoğunlukla Antigone'ye acıyan, dili vardıkça Kreon'u uyarmaya çalışan bildik kişiler. Ezgili-salınılı (danslı) bölümlerde ise Koro soyutlaşır. Bu bölümlerde koro, ilk bakışta oyunun dışında kalıyor gibi görünse de, seslendirdikleri şiirlerin gizli damarlar gibi dramı beslediğini algılarız. Bu türküler çağrışımlarla, sahne üzerindeki görüntüleri daha anlamlı kılar, duyguyu yoğunlaştırır. Bir örnek verelim: Nöbetçi, ölünün gömüldüğü haberini getirir. Bu, hiç beklenmedik, hesapta olmayan bir haberdir Kreon için. Çünkü o, ülkenin tek hâkimi, buyruk vermiştir ölü gömülmeyecek diye? Aksini yapmak kimin haddine, gelin görün ki ölü gömülmüş! İnsan yaradılışı şaşırtıcıdır.

Koro bunu dümdüz söylemez de, Antigone'nin Kreon'a karşı diklenişinden sonra bir türküye başlayıverir:

"Bunca tansıkları arasında yeryüzünün
en eşsiz varlık insan."
(dize 332)

Bu koro bölümü şimdi, oyunun konusu dışında kalan bir ek, bir süsleme değil, Antigone'nin soylu davranışına alkış tutan bir anlatım aracıdır. Türkünün sonunda da Kreon'un geleceğine değin bir anıştırma var:

"Ama yersiz yurtsuz kalır
yoz tutkulara kapılan kişi"
(dize 371-372)

Bu tür özgür çağrışımlarla **Sofokles** oyunun duygu yükünü ustalıkla zenginleştirir. Sevi Tanrıçası Afrodite'ye, Doğa Tanrısı Dionüsos'a yakılan türküler de öyle.

Eski Yunan Tanrılarını insan yüreğindeki öncesiz sonrasız tutkular, güçler olarak algılarsak onlar bir çırpıda bize yakınlaşır.

TRAGEDYANIN EKSENİ

Çatışmanın kaynağı da diyebiliriz (tema değil): Ölüyü gömme-gömdürmeme inatlaşması.

En eski çağlardan beri ölüyü gömmeyip açıkta bırakmak ona yapılan en büyük aşağılamadır. **Sümerler**'de gömülmeme, geç gömülme korkusu vardı: Ruh gövdeden ayrılınca yel gibi yeryüzünde dolaşırmış. Buna **Edimnu** diyorlar. Ölü gömülmez, ya da geç gömülürse Edimnu kötü ruha dönüşürmüş.

Troya Savaşlarında Akhilleus, Kral Priamos'un oğlu yiğit Hektor'u öldürür, ama hıncını alamadığı için cesedi savaş arabasının ardında, kent surlarının çevresinde sürür. Hektor'u gömdürmemekle onu cezalandırmayı sürdürür. Gömülmeme, geç gömülme korkusu bütün çağlarda, kültürlerde süregelmiş. Başka türlü de olamazdı. Ölü örtülmek gerek. Ölüyü açıkta bırakarak cezalandırmanın dehşetini izleyici doğrudan duyar. Usun aracılığına gerek yoktur.

KOREOGRAFİ

Eski Yunan oyunlarında eyleyinin (aksiyon) geliştiği *epeisodion*'lar arasındaki koro bölümleri, müzik eşliğinde dans ritimleriyle oynanırdı. Genellikle, koronun bir bölümü oyun alanı *'orkhestra'*nın bir ucundan öbür ucuna, adımlarını dizelerin tartımına uydurarak, dönerek-salınarak gider (*strofe*), koronun ikinci bölümü de bunu bir *karşı salını (anti strofe)* ile yanıtlardı. Aslına uygun olarak, çevirimizde de koro bölümleri, ezgi ile söylenebilecek türküler haline getirildi.

METİN

Jebb, 1891 Eski Yunan basımı.

***

AİSKHÜLOS

PERSLER

Türkçesi
Güngör Dilmen

KİŞİLER:

YAŞLILAR KOROSU
KRALİÇE ATOSSA
ULAK
DARIUS'UN RUHU
SERHAS

Not:
1.Dize başlarındaki sayılar, Yunanca metindeki dize sayılarını göstermektedir.
2. Oyunlardaki yöre, kişi ve tanrı adları için arkadaki Sözlük'e bakınız.

Perslerin başkenti Susa'da sarayın önü.

KORO BAŞI

Biz Pers erenleriyiz, bize emanet ülke
sefer etti Persler Yunaneli'ne,
biz de bekliyoruz bu altın dolu sarayı.
Güvenip seçti bizleri efendimiz Kral Serhas Dariusoğlu
esirgemeye yurdu.
Ne zaman mı dönecek Kral,
altın pusatlı ordu?
Bir karabilicidir yüreğim
kabarıyor şimdi öylesine,
– bütün gücüydü bu giden Asya'nın –
ve sızlanıyor bir haber taşıyıcı
çıkıp gelse diye, ama ne bir ulak ne bir atlı
varıyor Pers başkentine.
Susa'dan, Ekbatan'dan çıkıp gittiler,
boş kodular Kissia'nın eski hisarlarını,
at binip gittiler, gittiler gemilerle
yürüyüp gitti piyadeler
vurucu savaş düzenlerinde.
Amistres vardı içlerinde, Artafrenes,
sonra Megabates, Astaspes
o Pers komutanları,
Krallar Kralına bağlı beyler
başında koca bir ordunun.
Usta okçular, süvariler, gören korkar
o yavuz savaşçılar pek yürekli.
Yine Artambares küheylanı üstünde
Masistres sonra, İmaios o yiğit okçu
Farandakes, Sosthanes arkalarından

atlarını sürüp gittiler.
Büyük bereketli Nil gönderiyordu pek çoğunu
Aigüptosoğlu Pegastagon,
sonra kutlu Memfis'in başbuğu
ulu Arsames, eski Thebai komutanı Ariomardos.
Kürekçiler arkadan
gelmişler o batak kıyılardan
korkunç kalabalık.
Kadınsı Lidyalılar sonra alay alay,
Asya'ya söz geçirenler
Metrogathes ve yiğit Arkteos hanları.
Altın yatağı Sardeis gönderiyordu
bindirilmiş tümenlerini: dört atlı, altı atlı
savaş arabalarıyla. Ne ürkütücü görünümdü o!
Kutlu Tmolos'un komşuları and içmişler
Yunan'a takmaya kölelik boyunduruğunu,
Mardon, Tharubis o mızrak örsleri
birliklerinde Müsialılar, kargı ustaları.
Altın dolu Babil salmış hışımla
karmaşık ordusunu, denizciler gemilerinde,
yaylarına güvenen erler
o hırçın kralın çevresinde, Asya'nın
dört bucağından kopup gelen
hançer kuşanmış savaşçılar.
Böyle işte sefer etti
Pers ülkesinin çiçeği.
Onları yetiştiren bu Asya toprağı
sızlanıyor derin bir özlemle şimdi,
analar, babalar, gelinler
ürpererek sayıyorlar bir türlü
bitmek tükenmek bilmeyen günleri.

KORO

Kentler yıkıcı Kral ordusu *I. salını*
karşı ülkeye geçti bile

aştı Athamas kızı Helle'nin
ünlü boğazını
keten halatlarla bağlı
tekneler üstünden,
vurup denizin boynuna
bin çivili boyunduruğu.

Kaynaşan Asyanın atılgan başbuğu *II. karşı salını*
saldı yeryüzüne tanrılara yaraşır
bir yavuz ordu,
iki koldan, denizden ve karadan
güvenip pek yürekli sarp komutanlarına,
altın yağmurundan doğma kral
o tanrı dengi ölümlü.

Gözlerinde kanlı ejderin *II. salını*
lacivert bakışı kıvılcımlanıyordu.
Sayısız savaşçı, sayısız gemi seferde.
Sürüp gidiyordu Suriye arabasını
kahredici oklarıyla salmış Ares'i
kargıyla ün salmış bir soy üstüne.
Sandılar bir şey dayanmaz.
bu büyük insan seline
ne de güçlü mendirekler tutar
azgın dalgasını denizin.
Karşı konulmaz çünkü Pers ordusuna,
yüreği korku bilmez o dövüşçülerin.

Ama hangi ölümlü sıyrılabilmiş *III. salını*
tanrıların ince tuzağından?
Kimde var o çevik ayak
sıçrasın tutulmadan?

Okşayıcı, tatlı Ate *III. karşı salını*

çeker ağlarına kişioğlunu
sıçrayıp kurtulamaz ondan artık
hiçbir ölümlü.

Tanrılar nicedir *IV. salını*
kestirdiler Perslerin kaderini
bela ettiler başlarına
hisarlar yıkan savaşları.
Şimdi saldırır doludizgin
yakıp geçerler kentleri.

Bakmayı öğrendiler *IV. karşı salını*
denizin engin yollarında
bembeyaz kesilişine suların
deli rüzgârlarla,
güvenip ince halatlarla, donanımlara
bunca insanı çeken.

Düşündükçe bunu kara yüreğim *V. salını*
kaygı dolu, tedirgin.
'Ah, yazık Pers ordusuna!'
İster misiniz, ünlesin bu feryatla
şu koca Susa kenti
tüm erkeklerini yitirip de.

Ola mı Kissia hisarları *V. karşı salını*
yankılasın bu 'ah' seslerini?
kadın kalabalığı dövünsün
yırta paralaya keten giysilerini?

Bütün süvariler çünkü *VI. salını*
bütün piyadeler gittiler
kovandan boşanan oğul gibi
beyleri çevresine üşüp gittiler.

Karşılıklı iki burnu tutup
bağladılar kara parçasını kara parçasına.

Erkeklerin özlemi *VI. karşı salını*
gözyaşlarıyla ıslatıyor yatakları
içli içli yakınıyor Pers kadınları
yavuz savaşçılar olup çıkmış
şimdi döşek arkadaşları
yalnız komuş onları.

KORO BAŞI

Haydi Persler, yerimizi alalım
altında bu eski çatının,
derinden derine düşünüp tartışalım
şimdi gerektiğince:
Nicedir Kral Serhas'ın durumu?
Dariusoğlu'nun
soyumuza ad verenin torunu?
Yayla ok mu kazanacak, yoksa
sert temrenli kargı mı
üstün gelecek?
Ama bakın, geliyor
tanrıların gözündeki ışık gibi
kralımızın anası,
Kraliçem. Kapanıyorum ayaklarına
hepimiz onu selamlayalım,
sunalım saygımızı.
Ecem ey, geniş kemerli Pers kadınlarının en yücesi,
Serhas'ın saygıdeğer anası, selam sana Darius'un eşi,
bir Pers tanrısının yatağını paylaşan,
bir ikinci tanrının da anası
eski talihi ordunun şimdi dönmediyse.

ATOSSA

Ondan işte koyup geldim altın-dolu sarayı
Darius'la paylaştığımız yatak odasını.

Benim de kaygıdan kıyılıyor yüreğim
sizlere dökeceğim içimi, hiç de öyle
erinçli değilim ben dostlarım.
Korkuyorum, bir tekmeyle güçlü bir tanrı
yıkıp toprağa katar diye Darius'un
– elbet bir başka tanrının yardımıyla –
kurduğu mutluluğu.
Anlatılmaz, katmerli bir acıyla
burkuluyor yüreğim.
Zenginliğin ne değeri var halkın gözünde
kocalar evlatlar olmayınca?
Zenginliğin olmadığı yerde
kudret ışıyamaz yeterince.
Zenginliğimiz duruyor yerli yerinde, korkum
gözlerimiz için, çünkü bizce
evin gözüdür efendinin varlığı.
Bu böyle olunca, ey güvendiğim
yaşlı Persler, akıl danışayım sizlerden:
Ne yapmamız gerek?

KORO BAŞI

İyi bil ki, ülkemizin Ecesi
bir dediğini iki etmeyiz,
sözle olsun işle olsun
elimizden geleni esirgemeyiz.
Bizler çünkü karşında sadık danışmanlarız.

ATOSSA

Oğlum orduyu donatıp Yunaneli'ni
yakıp yıkma sevdasıyla gitti gideli
düşler görüyorum geceleri.
Ama hiçbiri dünkü gibi açık değildi.
Dinle! Güzel fistanlara bürünmüş iki kadın
belirdi gözlerimin önünde.
Biri Pers zevkiyle giyinmiş biri Dor.
Uzun boyları, kusursuz güzellikleriyle

gölgede bırakırlardı bugünküleri.
İki kız kardeşti bunlar, bir soydan.
Birinin yurdu ama Hellas'tı
öbürünün barbar ülkesi
talihlerince.
Düşümde bakıyorum
bir anlaşmazlık çıkmış aralarında.
Oğlum da sindirmek istedi onları
savaş arabasına koşmaya kalktı ikisini de
geçirip koşumları...
Biri boyun eğdi, uysalca
kendi uzattı ağzını geme.
Öbürü ise çırpındı, ayak diredi.
Sonra iki eliyle kavrayıp koşumları
koparıverdi, savurdu gitti arabayı,
dizgin gem dinlemedi, boyunduruğu da böldü ikiye.
Yerlere düştü oğlum. O zaman işte
babası Darius belirdi yanı başında.
ona bakıyordu acıyla.
Atasını görünce Serhas
paraladı üstündeki giysileri.

İşte dün gece gördüğüm düş. Sonra uyandım
temiz bir kaynakta yıkadım ellerimi,
armağanlar derip sunağa vardım,
sundum adağımı koruyucu tanrılara
gerektiği gibi.
Yine Foibos ocağına süzülen bir kartal görüyorum.
Ben korkudan dilsiz kalmışım öyle, dostlar.
Derken bir atmaca çullanıyor kartalın üstüne
çevik kanatları pençeleriyle
kafasını yolup kel ediyor.
O da ürkmüş, büzülüp bırakıyor kendini.
Bu düş kaygılandırdı beni.

İşittiniz siz de, korkmuş olmanız gerek.
Ancak, iyi bilirsiniz ki, oğlum
üstesinden gelirse bu işin
seçkin bir kahraman olacak.
Kötü olursa sonuç, kente karşı
hesap vermekle sorumlu değil.
Sağ salim dönsün yeter, bu ülkeye
yine o buyuracak.

KORO BAŞI

Seni korkutmak istemiyoruz sözlerimizle
ey ana, ne de çok umutlandırmak...
Var el aç sen tanrılara
düşünü kötüye mi yordular, yalvar
bozsunlar bu yazgıyı.
Sana, çocuklarına, yurduna, tüm dostlarına
esenlik versinler. Sonra da toprağa, ölülere
sunman gerek akıcı adaklarını.
Yine, düşümde gördüm dedin
kocan Darius'a yakar tatlılıkla,
toprağın bağrından iyilikler, mutlar
yükselsin gün ışığına kendin ve oğlun için.
Ne ki mutsuz, kalsın yeraltı karanlığında.
İşte, Ece'me beslediğim sevgiden
yüreğime doğan bir esinle
ben sana öğüt verdim.
Umarım iyiye varır her şey.

ATOSSA

İlkten böyle sen, hayra yormakla düşümü
oğluma, otağına bağlılığını gösterdin.
Dilerim doğru çıksın. Saraya döner dönmez
yerine getireceğim, tanrılar
ve yeraltındaki sevdiklerimizle
ilgili öğütlerini.
Ama önce öğrenmek istediğim şeyler var, dostlarım.

Şu Atina denen yer, nerde, hangi bucakta?

KORO BAŞI

Ta uzakta batıda, Kral Güneş'in göçtüğü yerde.

ATOSSA

Oğlum da bu kenti ele geçirmek istedi ha?

KORO BAŞI

Böylece bütün Hellas Krala boyun eğecekti.

ATOSSA

Onların öyle büyük orduları var mı ki?

KORO BAŞI

Hem de Medlerin başına hayli bela getirmiş bir ordu

ATOSSA

Neye güvenirler başka? Yurtlarında yeterince zenginler mi?

KORO BAŞI

Gümüş madenleri var, bir toprak gömüsü.

ATOSSA

Neyle savaşır bu soy, yayla ok mu yaraşır ellerine?

KORO BAŞI

Yok, dimdik ayakta kılıçla dövüşürler, kollarında kalkanlar.

ATOSSA

Kimmiş başbuğları, orduyu yöneten kim?

KORO BAŞI

Hiçbir ölümlüye kul köle değiller.

ATOSSA

Ya nasıl dayanırlar bu korkunç saldırıya?

KORO BAŞI

Berbat etmediler mi Darius'un o şanlı ordusunu?

ATOSSA

Ne diyorsun! Bu sözler kaygıya salsa gerek analarını sefere çıkanların.

KORO BAŞI

Sanırım, bütün gerçeği öğreneceksin birazdan. Bak, şu koşup gelmekte olan Pers'e benziyor.

Açık kesin bir haber getiriyor olmalı,
ama iyi ama kötü.

ULAK

Ey koca Asya kentleri!
Ey Pers ülkesi, büyük limanı zenginliklerin.
Bir vuruş yetti yüce mutluluğu yıkmaya,
çiğnemeye Persler'in çiçeğini.
Ah, mutsuzluğun ulağı olmak da ayrıca mutsuzluk.
Belli, söylemem gerek.
Hazır olun büyük acıya şimdi. Ey Persler,
Barbar ordusu bütünüyle mahvoldu.

KORO

Korkunç, korkunç bu haber! *I. salını*
İşitilmedik, inanılmaz! Eyvah, ağlaşın Persler.
Duyun da felaketi!

ULAK

Gerçekten bütün ordu. Ben kendim
umut yokken sıla ışığını görebildim.

KORO

Vah yazık, biz yaşlılar *I. karşı salını*
uzatmışız ömrümüzü bu beklenmedik
felaketi işitmek için.

ULAK

Persler, söyleyeceklerimi
başka ağızlardan işitmedim, ben
kendim tanığım bu bozguna.

Yazık yazık, boş yere *II. salını*
türlü silahlarla donanmış karma ordu
Asyanın bağrından kopup düşman yurduna koştu,
geçti Yunaneli'ne.

ULAK

Salamis kıyılarıyla bütün
komşu kıyılar ölülerle dolu,

çarpılmışlar kara yazgılarına.

Yazık yazık, sevdiklerimizin cesetleri *II. karşı salını*
batıp batıp çıkıyor dalgalarda,
yuvarlanıp gidiyor cansız
oraya buraya, giysileri açılmış.
ULAK
Yaylarımız yaramadı bir işe,
kara ordusu da mahvoldu gitti
gemilerin saldırısından yılıp.

Acı yas çığlıkları atın *III. salını*
Persler için. Tanrı onları tam bir
felakete uğrattı. Yazık, yazık orduya.
ULAK
Ah Salamis, işittikçe nefret uyandıran ad
Atina, ah, inlerim andıkça seni.
III. karşı salını
Oy Atina, adın nefret uyandırır düşmanlarında
ansıtır bize neler neler
uğruna binlerce Pers kadını
oğullarını kocalarını yitirdiler.
ATOSSA
Uzun bir süredir susmuş bekliyorum
acılar içinde, böyle kötü haberlerle çarpılmış.
O denli büyük yenilgimiz.
Ne bir şey söylüyorum ne soruyorum.
İnsanların katlanması gerek
tanrıların gönderdiği felaketlere.
Ser gözlerimizin önüne bütün olup biteni
toplayıp aklını başına, ver bizlere
mutsuzluğumuzu deşen birkaç hıçkırık.
Komutanlardan kimler sağ dönebildi,
kimler için de yas tutmamız gerek?

Kimler ön safta ellerinde asa
ölüp boş kodular yerlerini?
ULAK
Serhas yaşıyor daha, görüyor güneşi.
ATOSSA
Bu söz büyük bir ışık evimize
karanlık geceden sonra parlak gün.
ULAK
Fakat Artambares, onbin atlının beyi
şimdi Silenos kayalarına çarpar durur.
Binbaşı Dadakes kargıyla vurulup
yuvarlanıverdi cansız, güverteden.
Baktrialı'ların en soylu yiğidi Tenagon'u
Aias adası yakınlarında attı dalgalar
Lilaios, Arsames ve Agates, üçü de güvercinli
adanın çevresinde sert kayalara
kafaları çarpa çarpa ezildi.
O Mısırlılar sonra, Nil nehrinin
kaynaklarına komşu: Arkteus, Adeues
kalkanlı Earnukhos gene
hep aynı gemiden döküldüler denize.
Khrusalı Matallos onbinlerin başbuğu
zavallı, o kızıl, çalı gibi sakalı
ölürken kanıyla erguvana boyadı.
Maglardan Arabes, Arsames Baktrialı
otuz bin kara atlının başında
serilip kaldılar orada hep.
Amestris ve Amfistreus, yorulmak bilmeden kargı
savuran
O yiğit Ariomardos, Sardeis'e dehşet salan
Müsialı Seisames, Lurnalı Tharübis, tam ikiyüz elli
geminin komutanı o yavuz savaşçı da
düştü yazık, talihsiz bir vuruşla.
Kilikyalı'ların komutanı Süennesis, o en yiğitleri.

Tek başına düşmana en büyük
ziyanı açtıktan sonra şerefli bir ölüme erişti.
İşte bildiğim başbuğların kaderi.
Büyük felaketimizin ben ancak pek azını
ilettim burada sizlere.

ATOSSA

Vay vay, işitmedim bu bizim
başımıza gelenden kötüsünü.
Bu Persler'in yüz karası.
Tiz çığlıklarımızı bekler.
Ama dur... geri dön, anlat daha
Yunan'ın kaç gemisi vardı da
savaşa tutuşup Pers ordusuyla
donanmaya saldırmaya güçleri yetti?

ULAK

Şurası gerçek ki, gemi sayısı bakımından
Barbarlar üstündü.
Yunanlıların teknesi hepsi hepsi üçyüzdü.
On gemi de yedek kuvvetleri vardı.
Serhas, iyi biliyorum, tam bin kadırgayla geldi.
Ayrıca ikiyüz yedi süratli tekne.
Karşılam böyleydi işte.
Zayıf mıydık sanırsınız bu savaşta?
Fakat ordumuza kasteden bir kötü daimon
ağırlıkça denk olmayan
bu iki kaderi koydu kantara.
Tanrıça Pallas'ın kentini tanrılar korudu.

ATOSSA

Athena'nın kenti demek yıkılmaktan kurtuldu?

ULAK

Evet, koruyanı olan kent güvenli bir kaledir.

ATOSSA

Peki, şu deniz savaşı nasıl oldu onu anlat.
Kim, Yunanlılar mı yoksa oğlum mu

gemilerin çokluğundan gurura kapılarak
savaşın kaderini döndürdü?
ULAK
Bütün bu felaketin nedeni, kutlu kadın,
nerden ortaya çıktığı bilinmeyen
gizli, uğursuz bir ruhtur ya da kötü bir daimon.
Atina ordusundan bir Yunanlı, gerçekten,
varıp oğlun Serhas'a şu bilgiyi iletti:
İnince gecenin kara gölgeleri
Yunanlılar binecekler gemilerine,
canlarını kurtarmak için gizlice, kaçacaklar
nerden bir çıkış bulurlarsa.
Bunu işitir işitmez, Yunanlıların
bir düzenidir demeyip, ne de tanrıların
öfkesinden kuşkulanıp, donanma komutanlarına
buyurdu: "Güneş ışınlarıyla yeryüzünde açtığı
yangına son verince, doldurunca gökleri karanlıklar
donanma ağırlığı üç safta sıralanacak
tutmak için çıkışları çalkantılı sularda.
Öbür gemilerle de Aias adası abluka altına alınacak!"
Yunanlılar kendilerini bekleyen tehlikeyi hiçe sayıp
kaçacak olurlarsa bir geçitten
gemi komutanlarının başı gidecekti.
Özüne olan aşırı güveninden işte böyle buyurdu.
Çünkü tanrıların ona neler hazırladıklarını
bilmiyordu.
Hiç kargaşa çıkarmadan sessizce
yemeklerini yediler, sonra gemiciler
kürekleri ıskarmozlara takıp bağladılar,
Güneşin parlaklığı sönünce akşam
bütün kürek başları gemilere bindiler.
Gene aynı düzenle erler
aldılar yerlerini. Sıra sıra, iskelelerde
yüreklendirici sözlerle

uzun savaş teknelerine bindirildi,
ve kendi safında almak için yerini
yelken açtı kadırgaların her biri. Sabaha dek
filo komutanları tüm kuvvetlerini
seyir üzre tuttular. Böyle geçti gece, Yunan ordusu
gizlice kaçmak için hiçbir çıkış yapmadan.
Fakat beyaz küheylanlarıyla gün
Yeryüzünü parlak ışıklara boğarken,
birdenbire türküye benzer
bir sesleniştir yükseldi Yunanlıdan
ve yankılandı bu ses kayalıklı adadan.
Umutlarında aldanan barbarlar korkuya düştü.
Değildi bu çağrış kaçıp kurtulmak için
pek yürekle dövüşmek için
atılan savaş naralarıydı bunlar.
Borazan sesleriyle ordu alevlendi,
kürekleri bir düzenle çalıp derin sulara
öyle bir hışımla çıkıp göründüler.
Sağ kanatları önde, düzenle, arkadan
bütün donanma ilerledi ve o an
yaman bir nara işitildi: "ileri Yunan evlatları
savunun yurdu, kurtarın çocuklarınızı karılarınızı
tanrıların kutlu andaçlarını, babalarınızın emanetlerini
kurtarın gömütlerini babalarınızın.
Analarınız sizleri bugün için doğurdu."
Bizden de Pers dilinde
haykırışlarla bir karşılık yükseldi.
Yitirecek zaman yoktu, çok geçmeden
gemi gemiyi mahmuzluyordu.
İlk hücum bir Yunan yelkenlisinden geldi
Fenike yapısı bir teknenin bordasındaki bütün
zırhları parçaladı. Kendi hasımlarını seçti kadırgalar da
İlkin Perslerin saldırısı ağır bastı
fakat bizim gemilerin çoğu o dar sularda

sıkışmış olduğundan birbirine yardım edemiyordu.
Tunç zırhlı pruvalarıyla çarpa çarpa
berbat ettiler birbirlerinin kürek takımlarını.
Bu sırada Yunan gemileri, korkusuz
onların çevresini almış vuruş üstüne vuruş
indiriyordu. Tekneler alabora oldu. Gemi batığından
kanlı cesetlerden deniz görünmüyordu.
kıyı kayalıkları bütün, ölülerle doldu.
Kargaşa içinde Barbar donanması
çalakürek kaçmaya başladı. Bu sırada
Yunanlılar ton balığı avlar gibi, ya da
ağa tutulmuş avı silkelercesine
ellerine geçirdikleri kırık küreklerle
enkaz parçalarıyla vuruyor bellerini kırıyorlardı.
Birbirine karışan bağırtılar, çığlıklar
tutmuştu açık denizi, ta kara gece
gözlerden gizleyinceye dek her şeyi.
Fakat, kayıplarımızı saymak gerekirse
on günde bitiremem. Şunu iyi belleyin:
Bir günde bunca kişi
can vermemiştir hiçbir zaman.

ATOSSA

Ah ah, büyük bir felaket denizi mahvetti Persleri
ve bütün Barbar soyunu.

ULAK

Doğrusu bu söylediklerim
felaketimizin yarısı bile değil
onların çarpıldığı bela
bundan iki kat ağır.

ATOSSA

Hangi musibet bundan kötü olabilir ki?
Söyle başka ne bela geldi ordunun başına,
bütün acılarımızı gölgede bırakan ne?

ULAK

Gençliklerinin en güzel çağındaki Persler
en ulu canlar, en soylu, en seçkin yiğitler
Krala bağlılıkta ön saftakiler
utanç verici bir şekilde şerefsizce gittiler.

ATOSSA

Kahredici bir talih bu, dostlar!
Kara bahtlı başım! Söyle nasıl öldüler?

ULAK

Salamis önünde bir küçük ada var
gemilerin demir tutturamadığı.
Korolar delisi Tanrı Pan'dan başka
uğrayan olmaz kıyısına.
Serhas işte buraya yığdı askerlerini
şöyle ki düşman gemicileri
canlarını buraya atacak olursa
onları kolayca kılıçtan geçirecekti,
kendi dökün tülerini kurtaracaktı üstelik.
akıntılı sulardan. Umduğu çıkmadı
çünkü yengi şerefini tanrı
Yunanlılara bağışlamıştı. Daha o gün
tunç kalkanlarla koruyup gövdelerini
boşandılar gemilerden, adayı kuşattılar,
bizimkiler ne yöne kaçacaklarını şaşırdılar.
Yaylardan boşanan oklar safları perişan ederken
pek çoğu da düşmanın taş yağmuruna tutuldu.
Sonra tek bir gövde olup hücuma geçti düşman.
Vurdular Yunanlılar, doğradılar
hepsi yok oluncaya dek. Serhas felaketinin
derinliğini görünce, uzun uzun yakındı.
Bütün harekâtı izliyordu, savaş yönetim yeri
hâkim bir noktaydı, deniz kıyısına yakın.
Yırttı giysilerini kederinden, acı çığlıklar attı.
Sonra buyruk saldı askerlerine çarçabuk
yüzgeri döndü perişan, bozulmuş kuvvetiyle.

İşte öğrenmek istediğin felaket
acılar katmak için acına.
ATOSSA
Ah, hain kader. Nasıl da Perslerin
bunca umutlarını yıktın! Oğlum şanlı Atina'nın
cezasını ağır çekecek. Sanki yetmemiş
Marathon'da ölen Barbarlar. Öc almak için böbürlenirken
başına bu yığınla belayı çekti.
Sen ama, söyle bana o bozgundan kurtulan
gemiler var mı, onları nerede bıraktın?
Tastamam diyebilir misin?
ULAK
Kurtulan gemilerin komutanları
kargaşalık içinde kaçmaya çalışıyordu
rüzgârın önüne katılmış. Ordunun geri kalanı dersen
bir kısmı Boiotia'ya sığındı, susuzluktan bitkin,
dilleri bir karış sarkmış, soluyarak.
Öbür kısmı ki, aralarında ben de vardım,
kaçarak Fokis'e geldi ve Dorlar ülkesine.
Sonra Melis körfezine, Sperkheios ırmağını suladığı
verimli ovaya vardık... Oradan da Akhaia çayırlarına
ulaştık
Ve Tesalya kentlerinde. Orada çoğumuz
açlıktan susuzluktan öldü, tükenmişti çünkü
azığımız da suyumuz da. Sonra Magnesia'ya vardık
Makedonya'ya derken, Aksios nehrine oradan
böylece Bolbe bataklığının sazlıklarına ulaştık
Pangaion dağı, Hedonların yurduna.
O gece bir tanrı mevsimsiz bir fırtına çıkardı da
Kutlu Strümon nehri boydan boya buz tuttu.
O güne dek tanrıların varlığına inanmayanlar
İmana gelip yalvarıp yakarmaya başladılar,
aman dilediler yerden gökten.
Son verince askerler yakarışlarına

o buzlu akıntıdan geçmeye savaştılar.
Tanrı ışıklarını göndermeden ileri atılanlar ancak
bugün yaşıyor. Çünkü güneşin parlak küresi
harlı ışınlarıyla nehrin ortasını eritti,
çözüldü buzlar. Arkadan gelenler hep
yığın yığın sulara kaynadılar. Çarçabuk canlarını
verenlere ne mutlu. Ölümden kurtulanlarsa
Trakya'yı güçbela geçtikten sonra
son aşamına geldiler çekilişlerinin
sayıları pek azalmış olarak. Sonunda
kendi buyrukları altındaki topraklara vardılar.
Pek haklı olarak Pers ülkesi
bağrından koparılan değerli gençliğine
yanıp yas tutabilir. İşte bütün gerçek.
Perslerin başına tanrıların gönderdiği
daha birçok belaya dokunmadan geçtim.

KORO BAŞI

Ah, kahredici daimon, bütün Pers ırkını
ne zalimce yıktın yere böyle.

ATOSSA

Vah başıma gelenler, bütün ordu mahvolmuş.
Ah, gece düşlerimde gördüğüm hayal bi felaketi
nasıl da bildirmişti bana apaçık
sizler ise yorumlayamadınız.
Gene de sözlerinize uyup, önce dualarımla
sesleneceğim tanrılara, sonra da sarayımdan
bir kutlu adak getirip sunacağım
kara toprağa ve ölülere. Biliyorum adağım
pek geç kalmış – felaketten sonra geliyor –
fakat belki ilerde talihimiz düzelir.
Size gelince, göreviniz olup bitenler üstüne
düşünüp tartışmak sadık danışmanlarla.
Oğlum da ben dönmeden varırsa buraya
avutun onu, getirin saraya, bunca felaketimize

bir yenisini katmasın.
(ATOSSA çıkar.)
KORO BAŞI
Zeus, ulu hakan, Perslerin kalabalık
dev ordusunu böyle mahvetmekle sen
kapkara yasa boğdun Susa'yı, Ekbatan'ı,
Kadınlar titreyen ellerle
yırtıyor şimdi tülleri
bağırları ıslanıyor gözyaşlarıyla
paylaşıyorlar acıyı. Yeni gelinler bütün
yasa koyverip kendilerini
elveda ediyor yumuşak şilteli
evlilik yataklarına,
gitmiş genç sevgilileri.
Tükenmez hıçkırıklarla
söylüyorlar kederlerini.
Bana gelince, ben de
kapkara taşıyorum
bütün o gidip de
dönmeyenlerin yasını yüreğimde.
KORO
Şimdi bütün Asya toprağı ıssız *I. salını*
Serhas kim varsa götürdü, yazıklar olsun
Serhas onları yitirdi, yazıklar,
Serhas aptalca kadırgalarını
denizde batırdı gitti.
Oysa Darius, usta okçu
Susalılar'ın sevdiği başbuğ
onun, yurttaşlarına böyle zarar
getirdiği olmuş muydu?

Ah, kara savaşçıları, denizciler *I. karşı salını*
keten kanatlı, kara gözlü
gemilerle gittiler, oy.

Gidip te gelmeyiverdiler
mahmuzları dehşet saçan
İyonyalı gemilerle
ölüme gittiler, oy!
İşittiğimiz gibi Kral, Trakya ovalarından
ve kışın kasıp kavurduğu buzlu yollardan
kaçıp kurtardıysa canını, kolay olmamıştır bu.

Geride kalanlara eyvahlar *II. salını*
yaman bir kadere çarpılıp
kıyılarında onlar Kükhreus adasının
cansız dönüp dururlar, yazık yazık.
Yırtının, yüksek sesle ağlaya dövüne
göklere ağsın çığlıklarımız!
Ah, ah, bağırın çağırın.
Bilinsin bu acımız.

Azgın dalgalarda ezilip gittiler *II. karşı salını*
enginin dilsiz çocukları didikledi onları
yazık yazık o yitik canlara.
Acınıyor şimdi evler. Oğulsuz kalmış babalar
çığırıyor bu felaketi, yazık yazık
yakınıyorlar tanrıların buyurduğu yıkımdan
türlü acılar tadıp.

Değişik ulusları Asya'nın *III. salını*
boyun eğmiyor artık Pers yasalarına
bağlayamayacak artık Pers beyleri
onları haraca.
Ne diye yere kapanıp ayaklarına
söylüyorlar köleliklerini,
yok ki artık Kral'ın erkesi.

Ağızlar kapanmayacak artık *III. karşı salını*

özgür insanlar dileğince konuşacak.
Zor boyunduruğu kırılalı
dalgaların dövdüğü Aias adası
kana belenmiş topraklarına
kattı Pers varlığını.

ATOSSA

Dostlarım, felaketi özünde deneyen bilir.
Mutsuz dalgaları çarpınca bir kez
tüm yitirirler yüreklerini,
talihin güldüğü sürece,
yel hep böyle mutlu eser sananlar.
Bugün de benim için korku dolu her şey.
Gözlerimin önünde hep öfkeli tanrılar.
kulaklarımdaki bu sesler, uğultular
hiç de avutmuyor gönlümü.
Öyle bir korkuya kaptırmışım kendimi
aklımı allak bullak etmiş.
Ondan işte saraydan koşup geldim bu yolu
binmeden saltanat arabama, törensiz,
sunmak için oğlumun babasına
içten kopan bu içki adaklarımı.
Kutlu ölülerin canına değsin diye
tatlı beyaz sütü, boyunduruğa koşulmamış bir ineğin,
Parlak bal emip getirmiş o çiçek işçileri–
İşte el değmemiş kaynakların suyu.
Yaban bir anadan gelmiş bu saf şarap
eski asmaların sevinç veren özü,
Hoş kokulu meyvası, o yaz kış yapraklı
sarı zeytin ağacının,
çiçeklerden örülmüş çelenkler
bereketli toprağın kızları. Haydi dostlarım,
bu benim sunduğum armağanlar üstüne
ölülere değen türküler çığırıp
uyarın Darius'un ruhunu

Yeraltı tanrılarına sunduğum
bu adaklarla
ki ben dökerim toprak içer
KORO BAŞI
Perslerin kutlu Ece'si
gönder akıcı adaklarını
o yeraltı ülkesine.
Biz de yakaralım ağıtlarla
ölüler ülkesinde yol gösterenler
esirgemesin yardımlarını.
Ey ölüm ülkesinin tanrıları
Yer Tanrı, Hermes ve sen Ölüler Hakanı
salın yeraltı derinliklerinden gün ışığına
Darius'un ruhunu.
Bizden iyi bilir belki
felaketimize bir çare.
Ölümlüler içinde söylese bir o söyler bize
bu acıların sonunu.

İşitir mi kutlu Hakan beni *I. salını*
O tanrılar-dengi, ulu?
İşitir mi bu benim yakarımı
açıkça ilettiğim, barbar dilimizde
bu hıçkırıklarla kesilen seslenişi
Bu kapkara çığlığı?
Sonsuz acılarımı söyleyeceğim ona.
Bağıracağım işitinceye dek,
toprağın derinliklerinden
işitir mi o beni?

Haydi Toprak ve siz *I. karşı salını*
öbür ululuları ölülerin,
bırakın gelsin o karanlıktan
Ulu ruh, o tanrısı Perslerin,

Susa'da doğan.
Gönderin yukarıya
Pers yurdunun büyük evladını
bir eşini daha örtmediği bu toprağın.

Sevilirdi o kahraman, toprağı kutludur bizce, *II. sal.*
sevilen bir ruhu saklar da ondan
Aidoneus, Aidoneus gönder onu ışığa
Gönder eşsiz Kral Darius'u hey hey!

O yitirmezdi hiç erlerini *II. karşı salını*
savaşın zalim bozgunlarında
Persler tanrıdan esinlenen başbuğ
diye bellemişlerdi onu.
Gerçekten tanrıdan esinlenirdi
ustaca yönetirken orduyu, hey hey!

Gel ey eski hakan, başbuğ, gel gel *III. salını*
görün bu lahtin üstünde.
Kaldır ayağını safran terlikli
Hakanlık tiaranın sorgucu ışıldasın.
Gel ey ulu canlı atamız, Darius, huu!

Gel öğren yeni felaketlerimizi, işitilmedik. *III. karşı s.*
Efendimin efendisi, görün.
Sardı yöremizi bir ölüm sisi
mahvoldu bütün gençlerimiz.
Gel ey ulu canlı atamız, Darius, huu!

Ay ay, Ay ay *çıkış türküsü*
Ey ardından bunca dostun gözyaşı
döktüğü sevgili ölü
(Bir katmerli bela çarptı bize
günahımızdan, gördün mü?)

Üç sıralı kadırgalarımız
kadırga değil, kadırga değil artık, oy.
DARİUS'UN RUHU
Ey en güvendiklerim, güvenilir kişiler içinde,
gençliğimin yoldaşları, ey yaşlı Persler,
nice bir felaket gelmiş çatmış kentime ki
sızlanıyor, inliyor, paralıyor bağrını.
Yer yarılıyor. Eşimi mezarımın başında görmek
korkutuyor beni. Candan kabul ettim armağanlarını.
Siz de başucunda bu anıtın
yürekler acısı yakarışlarınızla
çağırıyorsunuz ruhumu.
Çıkıp gelmek kolay değil,
Yeraltı tanrılarının çoğu
almasını bilir göndermekten çok.
Ama onlar arasında katım yüksek de geldim.
İşte karşınızdayım. Çabuk olun ama, çabuk
geç kaldım diye yüz ekşitmesinler,
Persleri ezen bu yeni felaket ne?
KORO
Yüzüne bakmak korku veriyor bana, *salını*
önünde konuşmak korku veriyor
eskiden olduğu gibi dehşet duyuyorum senden.
DARİUS
Değil mi geldim, çağrınıza uyup
yerin dibinden. Uzun etmeyin
kısaca anlatın olup biteni.
Bırakın bir yana korkunuzu
anlatın çabucak her şeyi.
KORO
Titriyorum yerini getirmeye sözünü *karşı salını*
titriyorum önünde konuşmaya
zor söylenir bu, sevilen hakana.

DARİUS

Eh, demek eski korkunuz
silinmemiş yüreklerinizden
bana beslediğiniz köklü saygı
engel oluyor konuşmanıza.
Sen ey eski yatak arkadaşım
soylu kadın, karım benim
kes hıçkırmayı, sızlamayı bırak
sen söyle ne oldu?
Felaketler olağan kaderidir ölümlülerin.
Birçok belalar denizden, birçokları karadan
gelir insanların başına
uzunca yaşayacak olurlarsa.

ATOSSA

Ey, bütün insanlar içinde en mutlu hakan
Gözlerin güneşi gördüğü süre
imrenildi Perslerce yaşamın,
sen tanrılar gibi görkemli yaşadın.
Bugün de kıskanıyorum ölümünü
girdabını görmediğin için sen felaketimizin.
Olup biteni sana anlatıvereyim, Darius
Perslerin gücü –derler ki– bütünüyle mahvoldu.

DARİUS

Nasıl oldu bu iş? Açlık mı iç savaş mı
bela kesildi devletin başına?

ATOSSA

Hiçbiri değil, ordumuz
Atina yakınında darmadağın oldu.

DARİUS

Oğullarımdan hangisi orduya kumanda ediyordu,
Söyle bana.

ATOSSA

Atılgan Serhas, bütün ovaları boşalttı savaş için.

DARİUS

Bu çılgın serüvene karadan mı, denizden mi atıldı?

ATOSSA

Her ikisinden de aynı zamanda. Sefer çifte seferdi.

DARİUS

Bu denli büyük ordu nasıl geçti denizi?

ATOSSA

Helle boğazını geçmek için köprü kurdu uygun düzenlerle.

DARİUS

Koca Bosforus'u zincire mi vurdu diyorsun?

ATOSSA

Tam öyle. Gene de bir daimon yardım etmiş olmalı.

DARİUS

Ah, güçlü bir tanrı olmalı usunu böyle çelen.

ATOSSA

Sonucu görünüyor getirdiği felaketin.

DARİUS

Ne geldi başlarına ki böyle sızlanırsınız?

ATOSSA

Donanmanın bozgunu orduyu da mahvetti.

DARİUS

Demek bütün savaşçılar kargıyla can verdiler?

ATOSSA

Bütün Susa kenti dövünüyor erlerini yitirdiğine.

DARİUS

Yazık, o güzelim orduya... gücümüz desteğimizdi.

ATOSSA

Bütün Baktrialılar öldü, geçkin bir yaşa erişemeyecekler.

DARİUS

Ah mutsuz çocuk, bize bağlı ülkelerin gençliğini de mahvetti.

ATOSSA

Diyorlar ki birkaç yoldaşıyla Serhas bırakmış savaşı.

DARİUS

Nasıl nerde sona ermiş savaş, var mı kurtuluş yolu?

ATOSSA

İki kara parçasını bağlayan o köprüye erişmiş
dediklerine göre.

DARİUS

Sağ salim dönebilmiş mi Asya'ya? Doğru mu?

ATOSSA

Gelen haberde hiç değilse bu kesin.

DARİUS

Ah, bilici ocaklarının bildirisi
ne çabuk da gerçekleşti. Zeus oğlumun başına verdi,
bense avunuyordum çok zaman geçer diye
tanrılar ocakları doğrulayıncaya dek.
Ama kişi sabırsız koşunca belasına
tanrılar da vardırır işi olacağına.
Öyle görünüyor ki bütün sevdiklerimiz
varmışlar kötülüklerin kaynağına.
Oğlum, toyluğundan açık seçik göremeyip
hızlandırdı felaketi körükörüne,
tutsak ettiği için o kutlu Hellespontos'u.
Tanrının su geçidi Bosforus'u, yeni bir düzenle
örslerde dövülmüş prangalara vurdu
koca ordu için büyük bir geçit yarattı.
Aymaz, unutup ölümlü olduğunu
bütün tanrılara ve Poseidon'a da
tepeden bakmaya kalkıştı. Çılgınlık değil de nedir
oğlumun başına gelen? Korkarım kılıcımın hakkı
bunca zenginlikler, ilk gelenin yağması olacak.

ATOSSA

Kötü arkadaşları ayarttı atılgan Serhas'ı
çocuğun kafasına soktular ki
sen kılıcınla oğullarına bütün bu zenginliği bağışladın
o ise avlularda miskince savuruyor kargısını
çoğaltmadan atasının varlığını.

O kötü adamların ağzından işittikçe
bu sürekli kışkırtmaları, karar verdi sonunda
ordular kurup yürümeye Yunaneli'ne.

DARİUS

Öyleyse onlar bu büyük unutulmaz
felaketin sorumluları, hiçbir yıkım böylesine
boşaltmamıştı Susa kentini, Zeus tek bir kişiye
koyun sürüleri yetiştiren bu Asya'yı
yönetmek şerefini bağışlayıp, eline
krallık asasını verdiği günden beri.
İlk komutanı Medos'tu ordunun, ikincisi onun oğlu
babasının işini bütünledi. Sağduyusu çünkü
dizginliyordu tutkusunu. Üçüncüsü Küros'tu,
bahtı açık yiğit, yönetti sevgili ulusunu,
barışı getirdi. Lidya ve Frigya'yı aldı buyruğu altına,
sonra İyanya'ya boyun eğdirdi.
Tanrıları gücendirmedi hiç, aklı başındaydı.
Küros'un oğlu dördüncü kralıydı ülkenin,
beşinci Mardis'ti, o da yüzkarası yurdun.
Bu eski taht utanç duyar ondan. Bereket yiğit Artafrenes
düzenle öldürdü onu sarayda,
seçtiği arkadaşların yardımıyla.
(Altıncısı Marafis'ti, yedinci Artafrenes)
Sonra kısmet banaymış, tam dilediğim gibi
büyük ordularla büyük seferlere giriştim
ama böyle bir felaket getirmedim yurduma.
Serhas'a gelince, toydu, iyi düşünemedi
kulak asmadı öğütlerime.
İnanın bana, ey yaşıtlarım,
Bu İmparatorluğu yönetmiş olan beni
felaket getirdi diye kimse suçlamayacak bu denli.

KORO BAŞI

Peki, ey Han Darius, ne demeye getirirsin sözü?
N'etsek de kurtulsak bundan, Pers ulusu?

DARİUS

Hellen ülkesine bir daha savaş açmayasınız
Med ordusu sayıca üstün bile olsa,
çünkü üzerinde savaşılan toprak
onlardan yana, savaşır onlarla birlik.

KORO BAŞI

Ne diyorsun? Nasıl savaşırmış onlarla birlik?

DARİUS

Açlıktan öldürerek ordunun pek çoğunu.

KORO BAŞI

Seçme kuvvetler göndersek yepyeni bir sefere?

DARİUS

Şimdi Hellas'ta kalan ordumuz bile erişemeyecek selamete.

KORO BAŞI

Ne diyorsun? Geçmedi mi bütün barbar ordusu
Avrupa'dan Asya'ya, Helle boğazından?

DARİUS

Pek azı ancak. Tanrıların ön bildirisine
inanmak gerekirse. Hem şimdiye dek
olup bitenleri göz önünde tutalım, söylenenlerin
biri çıksın biri çıkmasın olmaz.
Boş bir umuttu Serhas'ınki
ordunun en seçkin gücünü bıraktı orada.
Orada Asopos'un suladığı ovada
Boiothia toprağının bereket kaynağında
asıl büyük felaket bekler onları
saldırganlığın, gururun cezası.
Onlardı varıp Yunaneli'ne, tanrı yontularını yıkan
yakan tapınakları, sunakları yağmalayan
saçıp dağıtan, talan eden. Yerlerde yatıyor kutsal tasvirler
dipliklerinden koparılmış. Ettiler ya bu kötülükleri
cezalarını çekecekler. Bu kadarla da kalmayacak

daha felaketin son kertesine erişmediler.
Dor mızraklarının akıttığı kan
– Plataia toprağında bu akıcı adak o kadar çok ki–
ölü yığınları üçüncü kuşağa kadar
dilsizce konuşacaklar insanların gözlerine.
Bir ölümlü, kudreti üstünde işler için
hayaller kurmamalı. Zorbalık çünkü açılıp serpilince
bir felaket ürünü biçilir gözyaşından.
Bu suçların böyle cezalandığını görüp
Atina'yı, Hellas'ı ansıyın. Kimse de
hor görüp kendi mutluluğunu
bir başkasınınkine göz koymasın
yitirmesin elinde tuttuğunu.
Bu mağrur tutkuları cezalandırmak için
her zaman uyanık, amansız bir yargıç Zeus.
Bundan böyle büsbütün geç kalmadan
öğüt ver ona, oğlumun aklı başında değil.
İyi sözlerle onu yola getir, güzel öğütlerle.
Küstah cüretiyle o bir daha öfkelendirmesin tanrıları.
Ey sen Serhas'ın yaşlı, sevgili anası
dön saraya, giysiler al, git oğlumu karşılamaya,
acısından çünkü parça parça etti renkli giysilerini.
Sana düşer onu avutmak tatlı sözlerle
çünkü bir seni dinler o, bilirim.
Bana gelince, dönüyorum Yeraltı gölgelerine
ta en dibe, siz de ey Erenler, Tanrıya ısmarladık.
Böyle mutsuzluklarla sarılmış olsanız da
kapamayın yüreğinizi günlük sevinçlere,
ölülere zenginlik kâr etmiyor.
(DARİUS'un ruhu çekilir.)

KORO BAŞI

Ah işittikçe Barbarların başına gelenleri
ve daha gelecek sayısız belayı
büyük acılara kaptırıyorum kendimi.

ATOSSA

Tanrım, felaketler ne eziyor beni
en acısı ama şunu işitmek oldu:
Paramparçaymış oğlumun sırtında giysileri.
Gidip saraydan yenilerini alıp getireceğim.
Karşılamaya çıkacağım oğlumu.
Kara günde en sevgilimizden yüz çevirmek olur mu?

KORO

Ah, ne güzel bir ömür sürüyorduk *I. salını*
Koca Darius o güçlü, adına leke sürdürmemiş,
savaşta yenilgi bilmemiş Kral, o tanrılar dengi
yönetirken yurdumuzu.

Eskiden ünlü ordular salardık yeryüzüne *I. karşı s.*
kent kuşatma sanatının sırlarını bilen.
O yiğitler tükenmeden çıkıp savaşlardan
yengiyle dönerlerdi varlıklı evlerine.

Nice kentler aldı o *II. salını*
kendi geçmeden Halüs nehrini
davranmadan evinden ocağından
nice kentler Strümon gölü kıyılarında
Trakya köylüklerine komşu.

Sonra denizden içerde *II. karşı salını*
hisarla kuşatılmış kentler
Krala boyun eğdiler
Helle boğazıyla övünen
Marmara körfezlerinde, Karadeniz boğazında.

Dalgalarla dövülen adalar *III. salını*
ülkemize karşı denizden yükselen
Lesbos, zeytin dolu Samos, Khios, Paros,
Naksos, Mükonos ve Andros Tenos'un yanıbaşında.

Sonra, iki kara parçası arasındaki *III. karşı salını*
adalarda egemenlik sürüyordu
Lemnos-İkaros'un yurdu, Rodos,
Knidos, Kıbrıs'ın ünlü kentleri
Pafos, Soloi ve Salamis ki başkenti
Perslerden bu feryadı yükseltti.

Sonra İyonya ülkesinde o zengin *çıkış türküsü*
Kalabalık Yunan kentleri onun zekâsıyla
askerlerinin yorulmak bilmeyen çabasıyla
ve bütün uluslardan devşirdiği
yardımcı kuvvetlerle alındı. Ama bugün
ters dönen bu talihle karşı karşıyayız.
Kuşkusuz, tanrıların dileği bu:
Korkunç yenilgiyle çarpılmak deniz savaşında.
Böyle perişan olduk işte.

SERHAS

Ah!
Ben mutsuz, lanetli
bu görünmez felakete uğradım.
Ne acımasız bir daimon çarptı Pers ulusunu!
Ne yapacağım şimdi ben, zavallı?
Elimden ayağımdan çekiliyor gücüm
görünce karşımda kent ulularını.
Ah, Zeus keşke beni de
o giden savaşçılarla birlikte
ölümün karanlığına gömseydin.

KORO BAŞI

Yazık yazık, ey Kral, güzel ordumuza
büyük şanına Pers devletinin.
Eyvahlar o yiğit savaşçılara
kaderin amansızca biçtiği.

KORO

Bu toprak yakınıyor üstünde doğan,
Serhas'ın yok ettiği gençliğe–
Serhas, Hades'i Perslerle dolduran.
Öyle binlercesi gitti.
Hepsi bu yurdun çiçeği, usta okçular.
Öbek öbek yığılıp öldüler.
Eyvah, yazık koca ordumuza
Asya, bu yeryüzünün hakanı,
yazık, yazık dize geldi!

SERHAS

Ben yol açtım bu felakete, ben *I. salını*
kutsuz, mutsuz kişi,
Soyuma, atalarıma, toprağıma
felaket getiren oldum.

KORO

Yurda dönüşünü
mutsuz bir ezgiyle selamlıyorum
Mariandünia ağlayıcılarınınki gibi
gözyaşı yüklü bir çığlık.

SERHAS

Sesin ne ünlüyor *I. karşı salını*
acınarak hıçkırıklarla, boğuk, kesik.
Bugün talih benden döndü.

KORO

Evet. Ben de gözyaşlarımla
acısını paylaşıyorum
bu deniz yenilgisinin.
Bu kente ağlıyorum, ulusa ağlıyorum.
Sızlanıp duracağım böyle,
gözyaşlarım tükeninceye dek.

SERHAS

İyonyalı Ares bizi mahvetti *II. salını*
İyon gemileriyle

Ares onlardan yana çıktı
kara ovalarda biçtirdi bizi
uğursuz kıyılarda.
KORO BAŞI
Ah, ah ağla ve her şeyi öğren.
Nerede şimdi ardındaki o dost alayı?
Nerede omuz omuza savaşanlar?
Nerede Farandakes.
Susas, Pelagon, Potamos, Psammis,
Susiskanes ve Agabates–
O Ekbatanlı yiğit, adı üstünde?
SERHAS
Hepsi yok oldular *II. karşı salını*
düşerek Türia gemilerinden.
Salamis kıyılarında bıraktım ben onları
çarpa çarpa kayalara, öldüler.
KORO
Yazık yazık, ya ne ettin Farnukhos'u?
Yiğit Ariomardos'u? Komutan Seuakes nerede?
Ya soylu Lilaios
Memfis, Tharübis, Masistras
Artembares ve Hüstaikhmas?
Haydi söyle, anlat.
SERHAS
Yazıklar yazıklar olsun bana *III. salını*
Onlar da gördüler onlar da
uğursuz Atina'yı, hepsi o çılgın kargaşada.
Yazık yazık zavallılar, çırpınıp kaldılar sularda.
KORO
Hani o binlerce binlerce
Pers askerini sayan
seni hiç aldatmayan gözün
Botanokhos oğlu Alpistos?

– U U –

Sonra Sesamas'ın oğlu, Megabates'in oğlu
Parthos ve koca Oibares
nerede kodun onları, oy oy oy.
En seçkin Persler. Kötü, çok kötü dediklerin.

SERHAS

Ah, bu felaketleri yeniden sayıp dökmekle *III. karşı s.*
ne pişmanlık uyandırıyorsun içimde.
Yiğit arkadaşlarımı dehşetle ansıyorum.
yüreğim ünlüyor ta derinden.

KORO

Öbürleri için de yas tutarız.
On bin Mardlı'nın başında gitti Ksantis.
Soylu Ankhares, Diaiksis ve Arsames
atlıların başında.
Dadakes ve Lüthimnes
Tolmos o bir türlü doyamayan savaşa.
Hayret hayret, bu koç yiğitler,
artık gelmiyor ardından
otağ-arabanın.

SERHAS

Ordunun komutanları onlar, yok oldular. *IV. salını*

KORO

Öldüler, yazık, şeref kazanmadan.

SERHAS

Vay, vay, yazık yazık.

KORO

Oy oy, tanrılar bizi
en beklenmedik felakete attılar
Ate'nin görüp göreceğiz.

SERHAS

Altından kalkılmaz bir yazgıyla çarpıldık. *IV. karşı s.*

KORO

Çarpıldık, bu apaçık.

SERHAS

Hem de nasıl? O koca orduyla perişan olduk.

KORO

Ne kaldı geriye? Büyüktü Perslerin gücü.

SERHAS

V. salını

Görmüyor musunuz ordumdan elimde ne kaldı?

KORO

Görüyorum, görüyorum.

SERHAS

Bu okluk işte.

KORO

Demin neyi kurtardığını söyledin sen?

SERHAS

Bu okluğu dedim.

KORO

Ne de az kalmış geriye o koca donatımdan.

SERHAS

Eritip tükettik bel bağladığımız orduyu.

KORO

İyonyalı kaçmaz hiç savaştan.

SERHAS

Yaman döğüşçülerdi. *V. karşı salını*

Gözlerimle gördüm bunu ben

umulmadık felaketi.

KORO

Donanmanın bozuluşunu mu

anlatmak istiyorsun?

SERHAS

Giysilerimi paraladım görünce o bozgunu.

KORO

Yazık, ah yazık.

SERHAS

Yazıktan da yazık.

KORO

Gerçekten acımız katmerli, üç katlı.

SERHAS

Bize mutsuzluk, düşmana kıvanç.

KORO

Gücümüzü büküp kırıverdiler.

SERHAS

Kurmayım, yoldaşlarım gitti. *VI. salını*

Ben soyulmuş gibi kaldım.

KORO

O deniz kazasına uğradı ya dostların.

SERHAS

Ağlayın ağlayın mutsuzluğumuza *VI. karşı salını*

saraya girin artık.

KORO

Oy oy, felaket felaket.

SERHAS

Haykırışlarınla yanıtla haykırışlarımı.

KORO

Zavallı avunmaları zavallıların, zavallılıklarından.

SERHAS

Hıçkırıklarını kat hıçkırıklarıma

Oy, oy, oy, oy, oy.

KORO

Oy, oy, oy

Yaman bir yazgı bu

Onmaz acılar içindeyim.

SERHAS

Dövünün, dövünün, sızlanın beni avutmak için.

KORO

Gözyaşına boğuldum ağlamaktan.

SERHAS

Haykırışlarınla yanıtla haykırışlarımı.

KOROBAŞI

Bu elimden gelir efendim

Haydi yükseltin çığlığı.

KORO

Oy, oy, oy, oy

Hıçkırıklarımla karıştıracağım

kapkara dövünüşlerimi.

SERHAS

Göğsüne bağrına da vur *VII. salını*

koyver Müsia çığlığını!

KORO

Ah, bu acı, bu acı!

SERHAS

Hem yolun ak sakalınızı!

KORO

Gözyaşları içinde durmadan acımadan.

SERHAS

Tiz çığlıklar atın!

KORO

O kalmasın eksik.

SERHAS

Yırtın tırnaklarınızla

önünüzü bağrınızı.

KORO

Eyvahlar, eyvahlar.

SERHAS

Yolun saçınızı acınarak orduya.

KORO

Durmadan acımadan, ağlayarak.

SERHAS

Koyverin gözyaşını.

KORO

Akıp gidiyor işte.

SERHAS

Haykırışlarla yanıtla haykırışlarımı. *çıkış türküsü*

KORO

Oy, oy, oy, oy

SERHAS

Girin saraya hıçkırarak.

KORO

Vay, vay.

SERHAS

Eyvahlar kentimize.

KORO

Elbette, elbette, vay vay.

SERHAS

Ağlayarak usulca geçin içeri.

KORO

Oy, oy Pers yurduna ne oldu?

SERHAS

Yazıklar, yazıklar olsun üç sıralı
kadırgalarda boğulup gidenlere.

KORO

Uy, uy geliyorum ardın sıra
boğuk hıçkırıklarımla.

(Çıkarlar.)

SON

SOFOKLES

ANTİGONE

Türkçesi
Güngör Dilmen

KİŞİLER:

ANTİGONE
İSMENE
KREON
HAİMON
TEİRESİAS
EURÜDİKE
NÖBETÇİ
ULAK
THEBAİLILAR KOROSU

Thebai'de kral sarayının önü.

ANTİGONE

İsmene'm, canım kardeşim benim
babamız Oidipus'un mirası
hiçbir acı, kahır, utanç kaldı mı
Zeus'un yaşarken bize tattırmadığı?
Şimdi de Kral bütün kente
buyruk salmış diyorlar, biliyor musun ne?
İşittin mi? En sevgilimizin başına gelecekten
belki haberin bile yok senin.

İSMENE

İki ağabeyimiz savaşta birbirlerini
öldürdükleri günden beri
onlarla ilgili artık ne iyi ne daha kötü
bir söz erişmedi kulağıma, Antigone.
Dün gece çekilip gitti ya Argos ordusu
ne yüreğime biraz su serpen bir haber
ne de bütün bu olup bitenlerden beter
bir şey duymadım ben, bilmiyorum.

ANTİGONE

Sezmiştim böyle olduğunu, ondan çağırdım seni
buraya sarayın dışına
yalnız sen işitesin diye.

İSMENE

Ne var? Pek düşüncelisin, söyle!

ANTİGONE

Kreon yalnız birini gömüyor ağabeylerimizin
öbürünü gömütsüz bırakıyor aşağılamak için.
Eteokles'in cenazesini doğru dürüst
törenle duayla kaldırttı, saygınlık içinde
varsın diye ölüler ülkesine.

Ama onunla kucak kucağa can veren Polüneikes'i
kimse gömmeyecek demiş, kimse yasını tutmayacak!
Kardeşimizi böyle gömütsüz, gözyaşsız
leş kargalarına, akbabalara peşkeş çekmiş
şölen niyetine. Anlıyorsun ya,
sayın Kreon'un buyruğu seni de beni de
yakından ilgilendiriyor... Özellikle beni.
Duymayanlar bir iyice öğrensinler diye
kendi de geliyormuş buraya.
Şakası yok, uygulanacak emir.
Yasağa karşı çıkan olursa, halkça taşlanarak
can verecek surlarda. Durum böyle,
günü saati geldi kanıtlamanın özündeki mayayı
görelim yaradılıştan soylu musun
yoksa soylu ataların yozlaşmış bir çocuğu mu?

İSMENE

Zavallı kardeşim, olan olmuş iş buraya varmışsa
ne gelir elimden?

ANTİGONE

Bana yardım eder misin, tehlikeye atar mısın kendini?

İSMENE

Ne tehlikesi? Sana nasıl yardım edecek mişim?

ANTİGONE

Ölüyü birlikte gömeceğiz.

İSMENE

Ne! Yasağı hiçe sayıp gömecek miyiz onu?

ANTİGONE

Kardeşim değil mi benim, senin kardeşin değil mi
istesen de istemesen de ? Yok, vefasız dedirtmem ben
kendime.

İSMENE

Çılgın, Kreon'a karşı mı geleceksin?

ANTİGONE

Benim hakkımı benden esirgeyemez kimse.

İSMENE

Kardeşim kardeşim, babamızın nasıl öldüğünü düşün
utanç lanet içinde. Eşeleyip geçmişi
kendi ortaya çıkardı kendi günahını da
kendi elleriyle oydu iki gözünü.
Karısı ki öz anasıydı, ilmeği geçirip boynuna
son verdi yaşamına. Ve üçüncü acımız ağabeylerimiz
işte
aynı günde birbirinin elinden
içtiler ecel şerbetini. Kala kala ikimiz kaldık şimdi.
Kralın yasağına karşı gelirsek, düşün
nice olur sonumuz? Unutma, kadınız biz
baş edemeyiz erkeklerle, bizi yönetenler bizden güçlü
Katlanmayıp ne yapacağız belki bundan beterine?
Ölmüşlerim bağışlasınlar beni, yasağa boyun eğmekten
başka
bir şey gelmez elimden. Gücümüzü aşan işlere
kalkışmak
çılgınlıktan başka ne ki?

ANTİGONE

Israr etmiyorum, yardımın eksik olsun
işine bak sen. İlerde gönlünden kopsa bile
yardımını kabul edemem artık.
Ben gömmeye gidiyorum ağabeyimi
bu uğurda ölsem de ne gam!
Yan yana yatarız kardeşimle iki sevgili gibi,
suçsa kutsal bir suç benimki.
Şu kısacık yaşamda dirilere yaranmaya değer mi?
Öte yanda sonrasızlık bekler beni,
ölmüşlerime adıyorum sevgimi
sen ama yüz çevirip kutsal yasalardan
gönlünce sürdür günlerini.

İSMENE

Biliyorsun o yasalardan yüz çevirmediğimi

ne var ki devletin koyduğu yasalara
karşı gelmek gücünü bulamıyorum kendimde.
ANTİGONE
Sen say dök özürlerini, ben gidiyorum
sevgili kardeşimi gömmeye.
İSMENE
Korkuyorum senin için korkuyorum, Antigone.
ANTİGONE
Nice korkacakmışsın benim için? Kendin için kork.
İSMENE
Hiç olmazsa gizli yap bu işi, söyleme ona buna
ben de açmayacağım hiç kimseye.
ANTİGONE
Kime istersen söyle, dünya âlem işitsin,
susarsan daha nefret ederim senden.
İSMENE
Ne ateşlisin! Benimse yüreğim buz kesiyor düşündükçe
ANTİGONE
Sevdiklerime son görevimi yapıyorum.
İSMENE
Başarabilirsen iyi, olmayacak bir işe kalkışıyorsun gibi
ANTİGONE
Gücüm tükenmeden bırakmam bu işin ardını.
İSMENE
Böylesine bir işe girişme körü körüne.
ANTİGONE
Konuş böyle konuş da, büsbütün artsın hıncım
ölülerimiz bile kargılayacaklar seni
yerden göğe de haklılar. Deli de bana istersen
en kötüyü aldım göze, aslında en iyiyi,
soylu bir ölümle son bulur acılarım
daha var mı ötesi.
İSMENE
Var git, bu denli kararlıysan bu işte

yalnız şunu bi, bir çılgınsın gözümde.
Çılgın... Ama gerçek dost sevdiklerine.
(İSMENE saraya girer, ANTİGONE yandan çıkar.
Thebailı Yaşlılar Korosu girer.)

KORO

Ey, ilk ışını güneşin
yedi kapılı Thebai
üstünde yaman şavkıdın.
Selam sana
gözü altın günün
Dirke sularında bir göründün
ak kalkanlı ordusu Argos'un
bir baktık yüzgeri kaçıyor
darmadağın.

KORO BAŞI

Polüneikes'in fitnesiyle
başımıza bela kesildi ya
o gözleri kanlı
kartal gibi
tepeden pençeye silahlı
ak tulgalı ak tuğlu
istila ordusu
çığlık çığlığa hışımla
çullandı kentimize.

KORO

Yedi kapıya birden *karşı salını*
dikmiş gözlerini
evimiz barkımız üstünde
çevrenip durdu.
Ama kana kana
içemeden kanımızı
çıraların ateşine
yakamadan kal'amızı

kargılar kalkanı buldu
düşman sarsılıp durdu.
Kavga gelişti
Thebai ordusu o korkunç
masal ejderine dönüştü.

KORO BAŞI

Övüngenin laf kumkuması dilinden
hiç mi hiç hoşlanmaz Zeus
dikti kızgın gözlerini
üstümüze varan sele.
Bu ne mene gurur,
altın kuşamlı Zeus'u
hiçe sayıyor!
Tanrı, düşmanı
yıldırımlarla yaktı
naralarının doruğunda,
burçlardan yere çaldı.

Elinde alevli çıra *salını*
o küstah saldırganı
öfkeyle çarptı toprağa
ayaklarımızın altında
yer deprendi.
Savaş Tanrısı Ares,
bizden yanaydı;
düşmanın her birini
bir başka biçimde çarptı
sonda saldırganın
hevesi kursağında kaldı.
Yedi kapının eşiğinde
yiğitler boy ölçüştü
yedi saldırgan
yedi savunucu

o gün tunç zırhlarını
Zeus'a armağan diye sundu.
Bir ana babadan doğmuş
o iki talihsiz de
sünüp kargılarını birbirine
bölüştüler ölümü.

KORO

Kutlu olsun büyük yengi *karşı salını*
savaş arabalarıyla ünlü
Thebai'a sevinçler getirdi.
Unutalım savaşı
şükredelim Tanrılara
şölenler şenliklerle
geceler boyu hora tepelim
Bakkhos boy versin içimizden.

KORO BAŞI

Ülkenin yeni kralı. Menoikeus'un oğlu
Kreon geliyor işte, anrıların işi
bu şaşılası olaylardan sonra başımıza geçti o.

Neymiş acaba, merak ediyorum
neden özel olarak çağırdı buraya
biz yaşlı danışmanları
toplantının amacı ne?

(KREON koruyucularıyla girer.)

KREON

Yurttaşlarım, bu zorlu fırtınada
devlet gemisi epey bocaladı ya
tanrılar ulaştırdı çok şükür
sonunda esenliğe. Sizleri buraya
özel olarak çağırdım, sizler ki en güvendiğim
dayanaklarısınız devletin.
Laios'un soyuna bağlılığınızı bilirim

Oidipus bu ülkeyi kargaşadan kurtarıp
düzene koyduğu günlerde
onun arkasındaydınız sağlamca,
bu mutsuz hakanın ölümünden sonra da
onun çocuklarına bağlılıkta kusur etmediniz.
Şu gün iki kardeş öldüler ya birbirinin katili
tek varis olarak bana geçmiş bulunuyor
taht, taç, hakanlık yetkileri.
Devlet yönetiminde yoğrulmadıkça kişi
ölçülemez karakteri, zekâsı, gerçek düşünceleri.
Devlet adamı halkın esenliğinden öte
kaygılara kaptırırsa kendini
ve sonuçlardan çekinip omuzlarına yüklenmezse
sorumu,
susup kalırsa korkudan, derim ki ben
– ve her zaman da demişimdir bunu –
aşağının aşağısıdır o. Her kim yakınlarını
üstün tutarsa yurt sevgisinden
onu adam yerine koymam, çünkü ben,
–gözünden bir şey kaçmayan Zeus tanığım olsun–
devlet tehlikedeyken susamam,
yurt düşmanlarını da kendime dost saymam.
Şunu usumuzdan çıkarmayalım:
Varlığımız bu devletin gölgesinde
bu gemi ki ancak kazasız belasız
geleceğe doğru yol aldığı sürece
dostluğun kardeşliğin anlamı var bizce.
Devleti bu kurallarla yüceltirim ben.
Şimdi Oidipus'un oğullarıyla ilgili
yayınladığım buyrultuya değineyim:
Yurdu için yiğitçe dövüşerek can veren Eteokles
törenle gömülecek, öte dünyaya giden ölülere
gösterilen bütün saygı, son görevler

eksiksiz uygulanacak cenaze töreninde.
Kardeşi olacak haine gelince,
sürgünden dönerek anayurdunu
ataların tapınaklarını ateşe salmak,
ulusu köle etmek isteyen Polüneikes'in
şu ya da bu biçimde törenle gömülmesi
ona yas tutulması yasak! Böylece biline.
Açıkta ortalıkta kalan leşi
akbabalara, köpeklere şölendir
yesinler didiklesinler. Nasıl bir adam olduğumu
görün öğrenin işte. Şerefli bir yurttaşla bir haini
asla bir tutmam. Yalnız yurda hizmet etmiş yurttaşlar
sağ olsunlar ölü olsunlar
bizden sevgi saygı görürler.

KORO BAŞI

Yurtseverler ve yurt hainlerine
buyrukların pek açık seçik bizce
ey Menoikeusoğlu, biliriz buyruğun buyruktur
ölülere ve sağlara hükmün geçer.

KREON

Öyleyse göz kulak olun sözü sözcüğüne uygulansın
buyrultum

KORO BAŞI

Bu görevi bizden gençlere yükle.

KREON

Cesedin başına nöbetçiler diktim elbette.

KORO BAŞI

Bizden istediğin ne öyleyse?

KREON

Yasağımı hiçe sayacaklara göz yummayın!

KORO BAŞI

Deli olmalı insan, durup dururken istemek için ölümü.

KREON

Evet, ölümdür sonu, hiç kuşkusu olmasın.

Yaramaz hayallere kapılmanın bedelini
çoğu kez canıyla öder kişi.
NÖBETÇİ
Kralım, böyle telaşla geliyorum ya
koşmaktan soluğum kesildi dersem hiç inamma,
tam tersine, ikide bir durdum yolumun üstünde
durum muhakemesi yaptım, olup bitenleri ölçtüm biçtim
evirip çevirdim kafacığımın içinde,
Enayi diyordum kendi kendime,
göz göre göre tehlikeye koşmak niye?
sonra da, be adam daha ne sallanıyorsun,
Kreon başka birinden öğrenirse bunu
yandığının resmidir, diyordum
kendi kendime, kendimle tartışarak.
Ne halt edeceğimi bilemeden
aceleyle yavaş yavaş koşuyordum
böylece kısa yolu uzun eyledim.
Sonunda senin huzuruna gelmek düşüncesi ağır bastı
saçmalasam da konuşacağım. Yazgımda olan başıma gelir,
daha fazlası değil, buna güveniyorum.
KREON
Derdin ne?
NÖBETÇİ
Önce kendi durumumu açıklayayım
çünkü bu işi ne ben yaptım
ne de yapanın kim olduğunu gördüm
bu durumda cezaya çarpılmam
hakkaniyete hiç sığmaz değil mi?
KREON
Sözü niye eğip büküyorsun, kaçamak konuşma,
tatsız bir haber getirdiğin belli.

NÖBETÇİ

Tam üstüne bastın, cezaya çarpılmak korkusu da hani yutkunduruyor insanı.

KREON

Bir an önce söyleyip defolur musun?

NÖBETÇİ

Tamam söylüyorum. Ölüyü... Demin... Birisi örtmüş kuru toprak yığmış üstüne, törenini duasını yapmış gitmiş.

KREON

Ne, cesedi gömmüşler mi? Kim, nasıl cüret edebilir buna?

NÖBETÇİ

Bilir miyim, kama çapa izi yok
toprak katı kuru,
araba tekerleği izi falan da göremedik
yapan iz bırakmadan çekip gitmiş.
İlk gündüz nöbetçisi gösterince yeri
hepimizde şafak attı. Ölü görünmüyordu
ince bir kat toprak serpmişler üstüne
cenabetlikten kurtulsun diye
Ölüyü itler kuşlar mı sürükleyip götürdü diye bakındık
olur a, ama bunlardan da bir nişan yoktu.
Nöbetçiler birbirlerine küfretmeye başladı
kimse giymek istemiyordu, suç denen samur kürkü
Az kaldı yumruklar konuşuyordu
ayıracak kimse de yoktu. Yeminin bini bir paraydı
hiçbirimiz bu işi ne yapmış
ne de yapanla işbirliği etmiştik.
Kendimizi temize çıkarmak için, ne bileyim
kızgın demirleri avuçlayabilir, ateşlerden yalınayak geçebilirdik.
Sözü uzatmayayım, bu kör dövüşünden sonuç çıkmayınca

içimizden biri şöyle bir öneride bulundu,
titreyerek boyun eğdik biz de, olmaz diyemedik...
Olayı gizlemeyecektik, içimizden biri derhal
gelip sana haber verecekti.
Öneri kabul edildi, kura çektik,
piyango garibe vurdu.
Karşındayım işte, ne ben isteyerek geldim,
ne de sen beni görmekten hoşlanmışa benzersin.
Kötü haberlerin taşıyıcısını kim sever ki?

KORO BAŞI

Hakanım, deminden beri bunun tanrıların bir işi
olup olmadığını düşünüyorum.

KREON

Sus, kızdırma beni, yalnız ihtiyar değil
bunak olduğun da çıkmasın ortaya.
Sersem, işleri yok da tanrıların
bu ölüyle ilgilenecekler. Daha neler,
sanki pek gözetmiş Polüneikes tanrıların yasalarını,
onlar da onu bu şerefe layık görmüşler!
Buraya tapınakları yıkmaya gelmişti.
Yoksa tanrılar kötülerden yana mı, ha?
Baştan beri buyruğuma karşı homurdananlar var
kafalarını sallıyorlar olumsuzca
iktidarıma boyun eğmeye gönülleri yok gibi.
Kuşkum yok bunlar parayla kandırdılar nöbetçileri.
Şu yeryüzünde para kadar kötü bir alışkanlık
düşünemiyorum insanlar için.
Para içerden fetheder kaleleri
yurttaşları evden barktan eder
sürgüne yaban ellere düşürür
namuslu insanları baştan çıkarır
her tür kötülüğe yöneltir.
Para karşılığında kendilerini satanlar

er geç bunun hesabını verecekler.
Saydığım Zeus'a andım olsun ki,
ölüyü örteni bulup bana getirmezseniz
ölümü de yeterli görmem sizler için,
diri diri asarım nöbetçileri
işkenceyle suçunuzu açığa vuruncaya değin.
İlerde dört açarsınız gözünüzü
gerçek çıkarınızın nerde olduğunu görür
ona göre davranırsınız. Yolsuzluk, gizli kazançlar
felakete götürür kişiyi, mutluluğa değil.

NÖBETÇİ

Bir şey söylememe izin verir misin, yoksa gideyim mi?

KREON

Sesini işitmek istemiyorum, görmüyor musun?

NÖBETÇİ

Kulaklarını mı tırmalıyor sesim, yoksa ruhunu mu?

KREON

Neremi tırmalıyormuş ne soruyorsun?

NÖBETÇİ

Bu işi yapan yüreğini yaraladı, ben yalnız kulaklarını rahatsız ettim.

KREON

Yeter, doğuştan geveze sersemin birisin belli.

NÖBETÇİ

Öyleyse bu işi yapan ben olamam, değil mi?

KREON

Rüşvet karşılığında sattın kendini.

NÖBETÇİ

Yazık, sağduyu bile yalancı.

KREON

Söz oyunları yap sen, suçluyu bulup karşıma getirmezsen
kendini yok bil, paraya tamahla yapılan kirli işlerden

insana hayır gelmeyeceğini öğrenirsin.
(KREON çıkar.)
NÖBETÇİ
Ah, bir yakalansa bu işi yapan!
Ama yakalansa da yakalanmasa da – çünkü bu şans işi –
beni bir daha burada göremeyeceksin, bu kesin!
Ummadığım halde canımı kurtardım ya şimdi
tanrılara şükrediyorum.
(NÖBETÇİ çıkar, koro ezgiyle salınarak insan yaradılışı üstüne bir türkü tutturur.)
KORO
Bunca tansıkları arasında yeryüzünün *salını*
en eşsiz varlık insan!
Aşıp geçer fırtınalı denizleri
kırağanlara aldırmadan
ve tanrıların anası toprağı
ölümsüz, bereketli toprağı
sürüp açar yıldan yıla
işlek sabanıyla.
Avlar beyinsiz kuş milletini, kır hayvanlarını, *karşı s.*
denizin balığını
evrenin hâkimi insan
ince zekâsıyla.

Düşürür tuzağına çölün yabanın
azgın yaratıklarını
gem vurur küheylanlara
güçlü boğaları
alır boyunduruğa

O yaratmıştır dili *salını*
kıvrak düşünceyi
var etmiştir.

yasaları töreleri.

Uygarlıklar kurar
korunaklı kentlerde
barınır karda kışta
yener ağır sayrılığı
her derdin bulur çaresini
ölümden gayri.

Bu ne şaşılası hüner *karşı salını*
ne ustalık
usunu kimi zaman iyiye
kimi zaman kötüye kullanır.
Yasaları ve toprağın tanrılarını
gözettiği sürece
üstün saygınlığa ulaşır
kendi yarattığı
güçlü devletin yurttaşıdır.
Ama, yersiz yurtsuz kalır
yoz tutkulara kapılan kişi.
Böylesi ırak olsun evimden ocağımdan
paylaşamam onun düşüncelerini.
(NÖBETÇİ, ANTİGONE'yi getirir.)

KORO BAŞI

Bir şeyler dönüyor, garip, şaşılası
doğaüstü güçler bize oyun mu ediyor ne?
Gözlerime inanamıyorum, bu çocuk Antigone.
Mutsuz Oidipus'un mutsuz kızı.
Ne oldu? Yoksa yoksa, düşüncesizlik edip
karşı mı geldin kralın buyruğuna,
yakaladılar seni?

NÖBETÇİ

Suçüstü yakaladık onu, ölüyü gömmeye çalışırken.
Peki, Kreon nerde?

KORO BAŞI

Saraydan çıkıyor işte, tam zamanında geldi?

KREON

Ne var? Niye tam zamanında gelmişim?

NÖBETÇİ

Efendimiz, insan büyük yemin etmemeli
bir şeyi yapmayacağım diye, sonra yalancı çıkıyor.
Beni al örneğin, senin o korkunç tehditlerin üstüne
bir daha buraya nah gelirim demiştim,
Hiç ummadığın anda talih yüzüne gülüveriyor kimi zaman,
bundan keyifli bir şey yok. İşte yeminimi bozup geldim
ölüyü gömerken yakaladığım bu kızı sana getirdim.
Bu kez kura falan da çekmedik üstelik
başarı benim payıma düştü, kimsenin değil.
Suçlu sana teslim, sorgusunu yap ver cezasını.
Bana gelince, kendimi bu kötü işten temize çıkardım,
sağ esen gitmeyi istemek hakkım.

KREON

Önce söyle, nerde ne durumda ele geçirdin onu?

NÖBETÇİ

Ölüyü gömerken, gerçeğin ta kendisi bu.

KREON

İşitiyor musun ağzından çıkanları, doğru mu söylediğin?

NÖBETÇİ

Tabii doğru, gömülmesi yasak olan ölüyü
gömüyordu dedim ya.

KREON

Anlat nasıl oldu bu iş, nasıl yakaladınız?

NÖBETÇİ

Şöyle oldu, o uğursuz yere yeniden döndüğümüzde
– tehditlerin kulaklarımızda küpe –
bütün toprağı attık, bozulmaya başlayan ölüyü
çırılçıplak bıraktık, öyle açıkta.

Sonra çıktık oturduk tepenin üstüne,
rüzgârın aykırısına, cesedin iğrenç kokusu
burnumuza gelmesin diye. Tetikteydik hepimiz,
uyuklayan olursa uyarıyorduk birbirimizi
tehditle küfürle, yeniden gafil avlanmayalım diye.
Böyle geçti saatler, güneşin parlak küresi
tepemize dikildi, yakıp kavuruyordu her yeri.
Birden bir de fırtına koptu mu sana
toz duman etti ortalığı, yoldu soydu ağaçları
yaprak kabuk komadı. Gel de yumma gözlerini,
kör olmak işten değil. Sonra rüzgâr dinip
ortalık yatışınca ne görelim, bu kızcağız orda.
Yuvası darmadağın edilmiş yavruları gitmiş ana kuş
gibi
çırpınıp duruyordu acıyla, lanetler yağdırıyordu
ölüyü açıkta bırakanlara. Sonra avuç avuç toprağı
ölüye serpti ve elindeki dövme tunç testiden
ölüye üç kez akıcı adak sundu. Biz de koşup
suçüstü yakalıyverdik. Hiç korkmadı bizden,
"Demek geçen sefer de ölüyü gömen sendin," dedik
yadsımadı suçunu, hiç üzmedi bizi.
Hem sevindim, hem de içim acıdı,
insanın canını kurtarması hoş şey
ama acı öte yandan, sana hiç kötülüğü dokunmamış
birinin
başının derde girdiğini görmek.
Yine de, söyleyeyim ki, kendi tatlı canımı
üstün tutarım başkasının canından.

KREON

Öyle başını eğmiş duruyorsun, söyle bakayım sen
bu suçlamaya ne dersin?

ANTİGONE

Evet yaptım bu işi.

KREON

Sen sen nöbetçi, gidebilirsin
başarınla cezadan kurtardın kendini.
Şimdi söyle bana, hiç sözü uzatmadan
bu davranışını suç sayan buyruğumdan
haberin yok muydu senin?

ANTİGONE

Haberim vardı doğal ki, işitmeyen kaldı mı?

KREON

Demek karşı geldin bana, yasamı çiğnedin?

ANTİGONE

Evet öyle, çünkü Zeus böyle bir yasa koymamış,
ne de Adalet denen Tanrıça
buyurmuş böyle bir şey insanlara.
Senin buyrultunun da bir ölümlüye
Tanrıların başlangıçsız sonrasız
yasalarına karşı gelme gücünü vereceğine
inanmıyorum. Kâğıda geçmemiştir onlar
dünden bugüne değişen emirler değil
ne zamandan kaldıklarını kim söyleyebilir?
Ne var ki yaşıyorlar, asıl bu yasaları çiğneyemem,
bir ölümlüye boyun eğeyim derken
Tanrıların kargışına uğramak istemem.
Öleceğimi biliyorum buyrultun olmasa da
bu iş ölümümü çabuklaştırıyorsa
benim gibi yaşamı mutsuzluklarla dolu
biri için kazanç değil mi bu?
Bana hiç acı gelmiyor bu yazgıya katlanmak.
Ama öz kardeşimi gömülmeden bırakmak
bunu yüreğim hiç kaldırmazdı.
İçim rahat şimdi, görevimi yaptım
belki budala sanıyorsunuz beni
belki de siz öylesiniz, beni öyle sandığınız için.

KORO

Ah, babası gibi dik kafalı bu kız da,
her şey ona karşı, yine de diretiyor.

KREON

Hah, görürsünüz şimdi. En inatçı ruhlar
en çabuk yıkılır, haddinden fazla tavlanan demir
kırılıp dağılır, küçük bir gem kesmeye yeter
deli küheylanın hızını. Böyle gurur dolu sözler
hiç yakışmıyor, bana boyun eğmek zorunda olan
birinin ağzına. Bu kız sınırı çoktan aştı,
koyduğum yasaları çiğnedi önce
karşıma geçmiş övünüyor şimdi de.
Bana erkek demesinler, bu kız erkekmiş desinler
cezasız kalacaksa böyle alay ederek,
tepmesi devlet buyruğunu.
Yeğenim de olsa, evimde Zeus'a tapanların
tümünden de bana yakın olsa kurtulamayacak
yazgıların en kötüsünden. Kardeşi de
yardım etmiş olmalı ona bu gömme işinde.
Demin içerde gördüm, başından gitmiş
ağlayıp sızlıyordu. Çağırın şunu!
Karanlıkta uğrun uğrun düşler kuran kişi
bu tür davranışlarla ele verir kendini.
Ama daha çok nefret ederim, yakalanıp da
işlediği suçu erdem sayan kişiden.

ANTİGONE

Beni ele geçirdin, öldürmekten öte ne istersin?

KREON

Başka istediğim yok, bu yeter bana.

ANTİGONE

Ne bekliyorsun? Ağzından çıkan tek söz
hoş gelmiyor kulağıma, elimde değil katlanamıyorum
buna

ne de sen benim sözlerime katlanabilirsin.
Gömdüm kardeşimi, benim için bundan büyük
ne şeref olabilir? Bu yurttaşlar da
bana yürekten katılıyor, ama korkudan
açamıyorlar ağızlarını. Ne mutlu krala,
dilediğini söyleyebilmek bir onun ayrıcalığı.

KREON

Yurttaşların hiçbiri senin gibi düşünmüyor.

ANTİGONE

Benim gibi düşünüyor onlar da, ama diyemiyorlar.

KREON

Utanmıyor musun herkesten başka davrandığın için?

ANTİGONE

Kardeşime olan son görevimi yerine getirdiğim için mi?

KREON

Kendi savunurken ölen, o da senin kardeşin değil miydi?

ANTİGONE

Evet, her ikisi de kardeşim, aynı ana babadan.

KREON

Eteokles'i gücendiriyorsun öbürünü kayırmakla.

ANTİGONE

Ölülerim böyle suçlamaz beni.

KREON

Onu bir yurt haininden ayırt etmezsen Eteokles suçlar seni.

ANTİGONE

Polineikes kardeşiydi onun, kölesi değil.

KREON

Biri savunuyordu yurdu, öbürü yakıp yıkmaya geldi.

ANTİGONE

Ölüm eşit kılar onları, törelerinde ayrım gözetmez.

KREON

Aynı şerefe hak kazanamaz kötü ile iyi.

ANTİGONE

Ölüler ülkesinde yasa bakarsın değişiktir.

KREON

Ölüm sevgiye dönüştüremez nefreti.

ANTİGONE

Sevgi için doğmuşum ben, nefret için değil.

KREON

Git öyleyse sevgini paylaş sen ölülerle
yaşadığım sürece hiçbir kadın çekip çeviremez beni.

KORO

Bakın İsmene geliyor, sevgili kız kardeşine ağlayarak
alnında bulutsu keder, yüzü pençe pençe kızarmış
acı gözyaşlarından.

KREON

Gel gel sen de, burda yılan gibi beslerim sizi
kanımı emersiniz gizlice, düzenler kurarsınız tahtım uğruna.
Konuş, itiraf et suçunu, sen de gömme işine katıldın mı?
Yoksa yadsıyor musun?

İSMENE

Ben de yardım ettim ona, Antigone bağışla beni.
Paylaşırım onunla bu suçu, bu şerefi.

ANTİGONE

Hayır doğru değil bu, haksızlık olur.
Ne sen yardım etmek istediğin, ne de ben,
seni bu işe ortak ettim.

İSMENE

Şimdi bu güç anında senin yanındayım işte
bundan utanmıyorum ki.

ANTİGONE

Bu işi kimin yaptığına ölüler tanık,
sevgisi sözde kalan kardeşim yok benim.

İSMENE

Kardeşim kardeşim benim, bırak paylaşayım bu ölümü seninle.

ANTİGONE

Hayır ölemezsin benimle, yapmadığın bir işi kendin yapmış gibi gösterme, benim ölmem yeter.

İSMENE

Ben nasıl yaşarım sen gidersen?

ANTİGONE

Kreon'a sor, onun sözünden çıkmazsın sen.

İSMENE

Bana işkence etmekle ne geçiyor eline?

ANTİGONE

Doğru hiçbir şey, bu alaylarım bile acı veriyor bana.

İSMENE

Söyle, nasıl yardım edebilirim sana?

ANTİGONE

Kendini kurtar, bak hiç kıskanmam seni.

İSMENE

Tanrı aşkına seninle paylaşayım bu yazgıyı.

ANTİGONE

Sen yaşamı seçtin bir kez, ben ölümü.

İSMENE

Seni o denli uyardığım halde.

ANTİGONE

Kimi senin kimi benim davranışımı doğru buldu.

İSMENE

Gel gör ki ikimiz de suçlandık.

ANTİGONE

Üzülme yaşayacaksın, benimse çoktan yüreğimde ölüm kendimi ölülere adayabilirim.

KREON

Yemin ederim bu kızlar deli. Biri doğuştan çılgın

öbürü sonradan ona uydu.

İSMENE

Doğru efendimiz, insan büyük bir üzüntüye kaptırırsa kendini
usunu elbet yitirebilir.

KREON

Senin usun da başından gitti desene
kardeşinle birlikte bu kötü yola saptın?

İSMENE

Onsuz yaşamın ne anlamı var ki?

KREON

Kız kardeşin yok artık, onu ölmüş say şimdiden

İSMENE

Öz oğlunun nişanlısını öldürecek misin?

KREON

Oğlum başka tarlaya eksin tohumunu.

İSMENE

Böyle bir çift görülmez kolay kolay.

KREON

Oğlum evlenemez böyle bir yaratıkla.

ANTİGONE

Ah Haimon, baban nasıl da harcıyor seni.

KREON

Yeter senden ve bu evlilikten konuştuğumuz.

KORO

Oğlunun nişanlısını ayıracak mısın ondan?

KREON

Diyelim ölüm onları ayıran.

KORO BAŞI

Korkarım ölümü artık kesin.

KREON

Öyle, sen de ben de aynı düşüncedeyiz.
Vakit geçirmeyelim, nöbetçiler

götürün şunları hapsedin, kadınlıklarını bilsinler hele,
dolaşmasınlar ortalıkta.
En yüreklileri bile kaçmaya yeltenir
ölümün soluğunu duyunca yüzlerinde.

KORO

Ne mutlu, felaketi tatmayana *salını*
tanrılar bir aileyi çarptı mı
yıkım yıkımı izler orda
kuşaktan kuşağa.
Benzer bu Trakya'nın
deli lodosuna
kazar, ta derinlerden
kumu çamuru
kapkara eder suları
dehşettir o fırtınada
kayaların yankısı
felaket böyledir biraz da.

Labdakos soyunu *karşı salını*
öyle babadan evlada
yeni acılar izler
eski yasları
bir tanrı
aman vermeden
ezer onları.
Oidipus soyunun
en uç dalı
umut ışığıydı
yeraltı tanrılarının
kanlı bıçağı
yazık, onu budadı.
Övüngenlik, kan dökmeydi suçu.
Gücün sonsuz, ey Zeus, kimse karşı çıkamaz

herkesi avlayan uyku
seni uyutamaz.
Ne de yorulmak bilmeyen zaman
yaşlandırır seni
kurulmuşsun Olimpos'un doruğuna
ışığın efendisi.

Geçmişten geleceğe
bir yasa sürüp gider:
Her büyük eylem her ulu düşünce
kendi acısını getirir birlikte.
Uzaklık, engel tanımayan umut *karşı salını*
kimine düş kırıklığı getirir
kimine mut.
Kimi de bilmez ateşin yaktığını
yalınayak ateşte yürümedikçe
Bir bilge demiş, tanrılar yıkmak istediklerini
çıldırttılar önce, iyiyi kötü sanır, kötüyü iyi.
(HAİMON girer.)

KORO BAŞI

Haimon geliyor, en küçük oğlun! Nişanlısı Antigone'ye
yakınıyor olmalı, yıkılan mutluluğuna.

KREON

Öğreniriz şimdi, falcılık istemez! Oğlum,
bana karşı hıncın yok ya, nişanlın ölecek diye?
Ne yaparsam yapayım bağlılığın eksilmemeli.

HAİMON

Babacığım, senin oğlunum ben, hiç sözünden çıktım
mı?
Yaşamım senin öğütlerinle yoğruldu
dilerim bundan sonra da beni sen
yöneltirsin doğru yola. Hiçbir evlilik benim için
senin güzel buyruğundan önemli değil.

KREON

Beğendim bu sözlerni oğlum, öyle olmalı
babanın düşüncelerini gözetmeli,
sözlerine boyun eğmelisin. Bir baba ne ister?
Kendine saygılı evlat yetiştirmek.
Bize oğul gerek ki, babasının düşmanlarını düşman
dostlarını dost bilsin kendine.
Ama dünyaya hayırsız evlatlar getiren adamın
kazancı zahmetten başka nedir ki?
Düşmanlarına alay konusu olur.
Kadının verdiği geçici zevklere aldanıp
akıl yolundan şaşma, oğlum.
Bu kız yar olmazdı sana, düşman bil onu kendine,
nefret et ondan. Bırak, kız, ölüler ülkesinden
biriyle evlensin. Koca kentte
bir o buyruğuma karşı geldi, suçüstü yakaladım.
Kendimi yalancı çıkartmayacağım halka karşı.
Öldürteceğim onu, isterse yakarsın
Aile Ocağı Tanrısı Zeus'a. Bir yakınımın
yasa dışı davranışlarına göz yumacak olursam
başkaları büsbütün azar. Aile ilişkilerinde titiz olan
devlet yönetiminde de dürüsttür.
Kim kişisel sınırlarını aşarak yasaları zorlar
devletin yöneticilerine buyruk geçirmeye kalkarsa
herhalde övecek değilim onu. Hayır,
devlet kimi getirmişse başa ona boyun eğmek
küçük büyük konularda ve haklı olsun olmasın
onu dinlemek gerekir. Yürekten söylüyorum şunu:
İtaat etmesini bilen iyi yönetici olur ilerde,
iyi yönetici iyi yurttaştan yetişir. Savaşta
okların mızrakların kasırgası içinde
kendine gösterilen yerde gözünü kırpmadan
duracağına inanırım böyle bir kişinin.

Anarşiden daha büyük kötülük yoktur,
devleti göçürür ocakları söndürür.
Kargaşa parçalar bağlaşık güçleri,
hazırlar kaçınılmaz bozgunu.
Oysa buyruklara boyun eğmek, güvenliğini sağlar
çoğunluğun.
Öyleyse kurulu düzeni destekleyelim
ve hiçbir zaman kadına yenilmeyelim.
İktidardan düşmek alın yazımızsa
hiç olmazsa erkek elinden olmalı bu yenilgi
kadının erkeği yendi dedirtmeyelim.

KORO BAŞI

Konuştun, ama akıllıca konuştun doğrusu
yaşlılık beynimi sulandırmadıysadüşüncem bu.

HAİMON

Tanrıların en büyük bağışı ustur insanlara,
ben sözlerinin doğru olmadığını
savunacak yeteneği göremiyorum kendimde.
Gene de bir başkası başka türlü düşünebilir
ve doğru olabilir bu düşünce de. Benim görevim
– sırf senin iyiliğin için – göz kulak olup izlemek
kim övüyor seni kim eleştiriyor, yeriyor.
Halkın gözünü yıldırmışsın, işitmek istemediğin sözler
kulağına gelmiyor, ama gizliden gizliye konuşuyorlar,
işitiyorum fısıltılarını, ülkede
bu kıza acımayan yok, en haksız bir cezaya çarpıldı
diye
oysa bütün kadınlar içinde en az layık böyle bir ölüme
eyleminin ne soylu olduğu düşünülürse.
Bu kız savaşta ölen kardeşinin cesedini
kurda kuşa kaptırmamak için gömmüş onu
altın bir şeref tacı hak etmiştir bu kız, ölümü değil.
Böyle gizli söylentiler dolaşıyor kentte. Babacığım

benim için esenliğinden daha büyük zenginlik yok,
inan.
Bir oğul için babasını şan ve şerefin
doruğunda görmekten büyük mutluluk ne olabilir?
Bir baba da oğulunu aynı şekilde görmek ister.
Öyleyse tek bir görüşe bağlanma
yalnız kendi düşüncenin doğru olduğu saplantısından
kurtul
Kim yalnız kendisinin haklı olduğunu sanırsa
düşüncede eşsiz olduğuna inanırsa
ruhunsayrılığına kanıttır bu.
En büyük bir bilge bile yanılabilir
bunu anlaması, yanlışını onarmaya çalışması
bir zaaf değil erdemdir. Taşan bir ırmağın kıyısında
akıntıya eğilen ağaçlar kurtulur
direnenler köklerinden sökülür.
Yelken iplerini gepgergin tutup
rüzgâra göre gevşetmeyen gemici de
alabora eder tekneyi. Yok, yatıştır öfkeni, değiş biraz
bak, benim gibibir gencin de
değişik görüşleri olabiliyor.
Keşke insanlar doğuştan bilebilselerdi doğruları
bu da olmuyor işte, pek doğal. Öyleyse
yapabileceğimiz ne kalıyor geriye?
Sağduyu ile iyi öğüt verenlerden öğrenmek gerçeği.

KORO BAŞI

Efendimiz, o da güzel konuştu, ikinizin de
birbirinizden öğreneceklerıniz var.

KREON

Ne demek, bu yaşta ders mi alacağız dünkü
çocuklardan?

HAİMON

Gocunacak bir şey mi söyledim?
Yaşta değil baştadır erdem.

KREON

Şaşıyorum, bozguncuları el üstünde tutmak
erdem sayılıyor demek?

HAİMON

Suçluları el üstünde tut demiyorum sana.

KREON

Bu kız suçlu değil mi şimdi?

HAİMON

Bütün Thebai bir ağızdan hayır suçlu değil diyor.

KREON

Vereceğim buyrukları bana halk mı öğretecek?

HAİMON

Çocukça konuştuğunun ayırdında mısın?

KREON

Ben başkaları adına mı yöneteceğim devleti?

HAİMON

Tek kişiyle devlet mi olurmuş, despotluk bu seninki.

KREON

Devlet ona hâkim olanındır, anlaşıldı mı?

HAİMON

Sen ıssız bir çölün hâkimi olmalıymışsın.

KREON

Bu çocuk da kadına uymuş.

HAİMON

Sen kadınsan evet, senin iyiliğini düşündüğümden.

KREON

Utanmaz, babana karşı mı geliyorsun?

HAİMON

Tam tersine, sen çelişiyorsun adaletle.

KREON

Yasalarımı yürütmek mi suçum?

HAİMON

Tanrısal yasaları çiğnemekle kendi iktidarını
gölgeliyorsun.

KREON

Utan, bir kadına boyun eğiyorsun.

HAİMON

Bunda utanılacak bir yan göremiyorum.

KREON

O şirreti korumaya utanmıyor musun?

HAİMON

Seni, kendimi ve tanrıları gözetiyorum.

KREON

Onunla bu dünyada evlenemeyeceksin.

HAİMON

Ölsün peki, ama bir başkası da ölecek.

KREON

Tehdit mi ediyorsun, bu ne cüret?

HAİMON

Çarpık düşüncelere karşı çıkmak mı tehdit oluyor?

KREON

Deliler bana akıl öğretiyor, yanına bırakmam bunu!

HAİMON

Sen bildiğini söyleyeceksin, herkes susacak!

KREON

Böyle ha? Tanrılar tanığım olsun
benimle ağız dalaşına girdiğine
bin pişman edeceğim seni. Çıkarın kızı,
nişanlısının yanında öldüreceğim uğursuzu.

HAİMON

Ben görmeyeceğim onun ölümünü
ne de sen bir daha benim yüzümü.
Çılgınlığına ses çıkarmayan dostlarınla
işle bu cinayeti, ben katlanamam.
(Çıkar.)

KORO BAŞI

Delikanlı öfkeyle çıkıp gitti! Gençler bu yaşlarda

aşırı duyarlı olur, üzüntüye kapılınca
gözleri kararır, hakanım.

KREON

Bırak, ne hali varsa görsün,
düşüncesizliğin gururun cezasını çeksin,
ama kızları kurtaramayacak.

KORO BAŞI

İkisini de mi öldüreceksin?

KREON

Öbürü işe burnunu sokmadı, onu bağışlarım, iyi söyledin.

KORO BAŞI

Antigone için nasıl bir ölüm tasarlıyorsun, peki?

KREON

Kuş uçmayan kervan geçmeyen bir yerde
bir mağaraya götürüp hapsedeceğim.
Bir lokma yiyecek atacağım önüne, fazla değil
o da kefaretim olsun, kent temizlensin bu lekeden.
Orada tanrılar içinde en sevdiği
Hades'e yalvarsın, kurtulur belki ölümden.
Ya da, öğrenir geç de olsa
ölülere yaranmaya çalışmanın boşluğunu.
(KREON saraya girer. Koro aşkın gücünü anlatan bir türküye başlar, salınarak.)

KORO

Kim karşı koyabilir aşka *salını*
cepheler bozar savaşta
parayı pulu derbeder
savurur talan eder
sonra gül yanağında
bir genç kızın
uykusuz geceler.

Uçsuz bucaksız denizler

dağlar ona dar gelir
vahşi hayvan inleri
aşkın uğrağıdır.

Ölümlü ya da ölümsüz
ağına düşenin işi bitiktir
tadan bilir, aşkın
bir adı deliliktir.

En doğru kişilerin *karşı salını*
çeler usunu
sokarsın günaha
şimdi de bu fitneyi çıkardın
baba oğul arasında.

Gelinin gözlerinde
yanan tutku
sonrasız yasaların yanı sıra
kurulmuş tahtına.

Ey gönüller sultanı
eşsiz Afrodite
kim baş eder seninle
sevenler oyuncak elinde.
(Nöbetçiler ANTİGONE'yi götürürler.)

KORO BAŞI

Töreleri hiçe sayıyorum ben de
tutamıyorum gözyaşlarımı, Antigone
gelin giderken ölüme.
(ANTİGONE ile Koro karşılıklı, ezgiyle.)

ANTİGONE

Yurttaşlarım, son yolculuğuma *karşı salını*
çıkıyorum işte... son kez

görüyorum gün ışığını.
Herkesi ölüm uykusuna
yatıran Hades
beni diri diri götürür
Akheron kıyısına.
Ne düğün türküleri
söylendi benim için
ne ağıtlar yakıldı
gidiyorum kara gölün ıssı
Akheron'a gelin.

KORO

Ama onurunla
gidiyorsun kasvetli yeraltına.
Ne sayrılık, ne yaşlılık
ne de kılıç yarası
seni dize getirdi
kendi istencin senin
alın yazındı.
Ölmeden gömüte
koyuyorlar şimdi
böyle bir son kimseye
reva görülmedi.

ANTİGONE

Dinlemiştim vaktiyle, Tantalos'un *karşı salını*
güzel kızının öyküsünü,
Spilos dağının tepesinde
kayalarla sarmaş dolaş
sımsıkı sarmaşıklar gibi
sonunda kendi taş kesilmiş
Frigyalı güzel
mevsim boyu yağmurlar
yamaçlardan inen kar
yüzünü bağrını ıslatır da

derler Niobe ağlar.
Beni de öyle kader
sürüklüyor sonuma.

KORO

Ama o tanrıçaydı
Tanrılardan doğma,
bizlerse ölümlüyüz.
Yine de büyük şeref
tanrılara yaraşan
bir yazgıya çarpılmak
hem bu hem öte dünyada
tanrılara denk olmak.

ANTİGONE

Yazık yazık, bir de alay ediyorsunuz *salını*
hem yüzüme karşı
bekleyemez miydiniz ölmemi
tanrılar aşkına
Thebai eşrafı?
Ey Dirke kaynakları
savaş arabalarıyla
ün salan Thebai kenti
hiç olmazsa sizler
tanık olun bana
bu nice iştir
ne biçim töredir
gidiyorum, sevdiklerimin
gözyaşlarından bile yoksun
kayalar içindeki
garip gömütüme.
Yerim yurdum belli mi
ne ölüler arasındayım,
ne sağlar.

KORO

Sınırını bilmedin
doruğuna çıktın cüretin
adaletin tahtına çarptın
ve düştün işte kızım,
acınası bir düşüşle.
Babadan miras kalan bir günahı
ödüyorsun belki de.

ANTİGONE

En derin yaralarımı deştin
uyardın yüreğimde yeniden
zavallı babamın ve bütün
Labdakos soyunun
acı anılarını.
Anamın mutsuz evlilik döşeği
oğluyla sevişmeleri,
oğlu ki babamdı benim
yazık, hem de kardeşim
bu uğursuz birleşmeden doğmuşum.
Şimdi de işte onların yanına gidiyorum
kızoğlankız ve ilençli.
Talihsiz kardeşim o günah evlilikle
kendi ölümünü ve benim
felaketimi hazırladın.

KORO

Saygı, saygıya değer elbet
ama hak güçlünün demişler,
iktidarda olan kişi
istemez kendine karşı gelinsin.
Seni dik kafalılığın mahvetti.

ANTİGONE

Bir başıma yoldaşsız
gidiyorum bu yaslı yolculuğa

gidiyorum, istemem bir türkü
gecikmeyelim, vakit tamam
günün kutsal gözü
haram bana haram.
Eşim dostum yok ardımdan
bana gözyaşı döksün.
(KREON girer.)

KREON

Ağlayıp sızlamanın yararı olsaydı ölüm karşısında
bunun sonu gelmezdi.
Götürün çabuk şunu ve dediğim gibi
gömütünü diri diri kapattıktan sonra
bırakın kendi haline. İster o saat can versin,
ister kalsın o zindanda, karanlıkla evlensin.
Ama bu dünyada yaşamak yasak ona,
günahı da
bizim boynumuza değildir.

ANTİGONE

gömütüm, gelin, odam, zindanım
en yakınlarıma kavuşmaya gidiyorum.
Hepsini hepsini yer altına çekmiş Persefone
ailenin sonuncusu, en talihsizi ben de
gençliğime doymadan gidiyorum.
Tek avuntum bu gelişim belki
kıvandırır babamı, anama hoş gelir,
kardeşlerimi sevindirir. Çünkü öldünüz,
sizleri ben yıkadım yudum, sardım kefene,
gömütlerinizin üstüne ben döktüm
akıcı adakları elimle.
En son da senin cenazeni
kaldırdığım için, Polüneikes,
böyle bir ödüle layık görüldüm.
Ama namuslu kişiler bu davranışımı anlar.

Bunu bana yaptıran töre neydi? Kocası ölen kadın
yeniden evlenebilir, ilk çocuğu ölmüşse
başka çocuklar edinebilir
ama anam babam çoktan gömülmüşse
bana ikinci bir kardeşi kim verebilir?
Kardeş azizdir. İşte ben bu yasayı gözettiğim için,
sevgili kardeşim
Kreon beni suçlu saydı. İşte götürüyorlar,
evlenmedim, ana olmadım, dostum yok
gidiyorum diri diri karanlık gömütüme
Hangi kutsal yasayı çiğnemişim ben?
Hangi Tanrıya yalvarayım şimdi?
Doğru bildiğimden şaşmadığım için
dinsize çıkardılar adımı.
Tanrıların buyruğuysa bu başıma gelenler
anlarım suçluluğumu can verince.
Ama suçlu beni yargılayanlarsa
dilerim benim başıma gelen felaketlerden
daha büyüğü gelmesin onların başına!

KORO

Ruhu kasırga gibi kızın hâlâ!

KREON

İyi ya, korucular ayaklarını çabuk tutsunlar,
yoksa pişman olurlar.

KORO

Eyvah, bu söz ölümün yakın olduğuna işaret.

KREON

Umut vermek istemiyorum sana, sanmam ki
bu alınyazısı bozulabilsin.

ANTİGONE

Ey Thebai ülkesi, atalarımın yurdu
ey atalarım olan Tanrılar
götürüyorlar beni işte, gidiyorum

bakın son Thebai Ecesi'ne
görün neler çekiyorum ve kimlerin elinden
yüreğimin çağrısına uyduğum için.
(ANTİGONE nöbetçiler arasında çıkar. Koro ezgiyle salınır.)

KORO

Danae de böyle *salını*
ünlü söylencede
kapanmış gömüt gibi
karanlık tunç kuleye
yasakmış gün ışığı.

Zeus ne yapmış yapmış
altın yağmuru olup
rahmine soylu kızın
tohumunu akıtmış.

Gizemli bir güç kader
ne zenginlik kâr eder
ne hisarlar kuleler
fırtınada ok gibi
uçan yağız tekneler
gelip çatınca saat.

Hedonların kralı, *karşı salını*
Dryas'ın oğlunu ansı
gurura kapılıp
Tanrıya dil uzattı.
Bastırmaya kalkıştı
çılgın Mainadların
ateş alaylarını.
Dionüsos da onu

yalçın kayalıklarda
mağaraya kapadı
prangalara vurdu
orda katı gururu
mumlar gibi eridi
tanrı korkusu birden
yüreğinde yer etti.

Bir denizi öbür denize bağlayan *salını*
Bosforos boğazından az ötede
Kara Kayaların bulunduğu sularda
Salmüdessus vardır Trakya kıyılarında
ve orda tapınağı Ares'in
ta ordan gördü işte Tanrı, Fineus'un
vahşi karısının, elleri kanlı,
bir mekikle gözlerini oyduğunu
iki üvey oğlunun.

Karanlığa boğulan o göz çukurları *karşı salını*
öç alacakları anı kolladılar.
bir ömür boyu kan ağladılar,
mutsuz bir evlilikten doğan çocuklar.
Oysa ünlü Erekhteus'un soyundan
gelirdi anaları
Boreas'ın kızı o, fırtınalar çocuğu
Özenle yetiştirilmişti
cins bir kısrak gibi
kuzey mağaralarında
poyrazın ölüm olup
dolaştığı uçurumlarda.
Ama ölümsüz Moiralar
ona da el attılar
çürüdü zindanlarda.

Senin de alınyazın
böyleymiş yavrucuğum.
(Bir çocuğun elini tutmuş TEİRESİAS gelir.)
TEİRESİAS
Thebailı efendiler, şu çocuğa ayak uydurup
geldim buraya, bir çift göz ikimize yetti,
körler rehbersiz dolaşabilir mi?
KREON
Koca Teiresias, yeni bir haber mi var yoksa?
TEİRESİAS
Söylüyorum, biliciyi dinle!
KREON
Dinlemezlik ettim mi senin öğütlerini?
TEİRESİAS
Devlet gemisini doğru yönde yürüttün böylece.
KREON
Yararını gördüm bilgeliğinin, bunu hep söylerim.
TEİRESİAS
Şimdi yeniden sallantıda talihin.
KREON
Diyeceğin ne? Korkutuyorsun beni?
TEİRESİAS
Öğreneceksin, bilicik sanatıma güven, kulak ver hele.
Kuşları gözetleyip fal baktığım
her zamanki yerimde oturuyordum,
kuşların türlüsü kalkıp iniyordu çevremde.
Bu kez ama anlaşılmaz, seçilmez, kulak tırmalayıcı
seslerle ötüyordu kuşlar, barbarca konuşur gibi.
Anladım ki, gagaları pençeleriyle
parçalıyorlar birbirlerini
kanat şakırtılarından da belli.
Kaygılandım, tutuşturdum hemen ocağı
ateş kurbanı sunmayı denedim, ama kurban eti

alev almıyordu bir tülü, murdar bir su sızıyor
kızgın küllere dökülüp cızırdıyor, tütüyordu.
Hayvanın safrakesesi patlamış fışkırıyor
butların eti yağı eriyip ayrılıyordu kemikten.
Çocuk olup biteni bana anlattı ya
bu içinden çıkılmaz belirtilerin ancak
kötüye yorumlanabileceğini anladım.
Çocuk benim yol göstericim, ben de başkalarının.
Kent senin yüzünden bir illete tutulmuş,
Çünkü sunaklarımız Oidipus'un talihsiz oğlunun
cesedinden
kurdun kuşun koparıp getirdiği
leş lokmalarıyla cenabet oldu.
Tanrılar adaklarımızı dualarımızı kabul etmiyor artık,
ne de yağlı butlardan fışkıran alevleri.
Kuşlar iyiye yorulacak sesler çıkarmıyor
çünkü ölünün kanı yağı var kursaklarında.
Şimdi bunları iyice düşün, evladım.
Yanılmak insanlara vergi,
yanılıp da başına işler açan kişi
onarırsa bunu inatçılık etmeden
ona hiç de akılsız denemez,
asıl dik kafalılık aptallığa işaret.
Ölüyü say, düşeni yeniden bıçaklama,
ölüyü yeniden öldürmenin ne anlamı var?
İşte senin iyiliğin için öğüt veriyorum,
doğru şeyler salık veren bir dostu
dinlemekte hayır var.

KREON

İhtiyar, hepiniz beni hedef almış
ok yağdırıyorsunuz. Şimdi de falcılığı
sardın başıma. Satın alıp kullanmak istersin beni,
kişisel çıkarın için.

Git başka yerde sürdür ticaretini
Ne Lidya gümüşü ne Hint altını
satın alamaz o cesedi, gömmek için.
Yok, Zeus'un kartalları onu lokma lokma
efendilerinin tahtına taşısalar bile korkmam,
boyun eğmem, ölüm saçan bir ilenç bile olsa
onu gömmenize izin vermeyeceğim.
İyi biliyorum ki insanların davranışları
lekeleyemez Tanrıları, insanların en kurnazı bile, ey Teiresias
belasını bulur utanç içinde,
çıkarı uğruna utanç verici bir gerçeği
güzel sözlerle süsleyip püslüyorsa.

TEİRESİAS

Yazık yazık, bir bilen var mı aranızda?

KREON

Neyi bilen var mı? Ne saçmalıyorsun?

TEİRESİAS

İyi bir öğütün dünyaya bedel olduğunu.

KREON

Bilirim, fesadın da en kötü şey olduğunu.

TEİRESİAS

Sen bu illetin pençesindesin işte.

KREON

İhtiyara ağır bir söz söylemek istemiyorum.

TEİRESİAS

Uyarmalarımın yalan olduğunu söyledin ya.

KREON

Bilici takımı paragözdür.

TEİRESİAS

Kimi krallar da zulme eğilimli..

KREON

Karşındakinin kral olduğunu unutuyor musun?

TEİRESİAS

Felaketten kurtardığım ülkenin kralı.

KREON

Kurnaz bir bilici ama kötü bir insansın!

TEİRESİAS

Kışkırtıyorsun beni söyletmek için yüreğimdeki gizi.

KREON

Söyle, söyle, ama çıkarlar konuşmasın!

TEİRESİAS

Bunun için mi geldim sanıyorsun?

KREON

Verdiğim kararı geri aldıramazsın.

TEİRESİAS

Öyleyse işit, güneşin kendi kendisiyle yarışan
ateş arabası gökte birkaç çevrimini tamamlamadan
senin kendi kanından biri ölecek
günahını yüklendiğin ölülerin karşılığı.
Ölüye karşı ölü, biri ışık çocuğu
karanlık yeraltına gönderdin onu
öbürü yeraltı tanrılarının malıyken
gömdürmedin, töresiz törensiz yatıyor.
Değil senin, gökteki tanrıların bile
hakları yoktur yeraltı tanrılarının
işlerine karışmaya. Şimdiden Hades'in öç melekleri,
izleyici kahredisi Erinü'ler
pusu kurmuş bekler seni.
Başkalarına uygun gördüğün felaketler
senin başına gelecek. Çıkarım için mi konuşuyorum şimdi?
Çok geçmeden kadın erkek feryatları
senin evinden yükselecek ve komşu kentler de
sana karşı nefretle ayaklanacak.
Kentler ki sokaklarında cesetler yatar
ve cenaze törenlerini köpekler yapar,

akbabalar, leş kargaları didikler,
öteye beriye taşır parçalarını
evlere ocaklara murdar bir koku sinmiştir,
ilenç içindedir hepsi. Kışkırttın beni ben de senin
yüreğine öfke oklarımı fırlattım,
ereğinden şaşmaz oklar, acısından kurtulamayacaksın.
Evladım, sen beni eve götür
bu adam öfkesini daha gençlerden alsın,
ve bugünkünden daha yumuşak bir dil
daha akıllı bir kafa taşımayı öğrensin.
(TEİRESİAS çocukla çıkar.)

KORO BAŞI

Korkunç önbililer savurup gitti.
Ben şu yaşa geldim, saçım sakalım ağardı
Thebai üstüne hiçbir sözünde
yanıldığını görmedim onun.

KREON

Ben de biliyorum, allak bullak oldum.
Boyun eğmek güç, karşı gelmek daha güç,
özümü tehlikeye atıyorum.

KORO BAŞI

Sağduyuya kulak ver, Menoikeusoğlu.

KREON

Ne yapmam gerek söyleyin, yapacağım.

KORO BAŞI

Kızı yeraltındaki zindandan çıkart, cenazeyi de kaldırt.

KREON

Bunu mu salık veriyorsun, boyun mu eğeyim yani?

KORO BAŞI

Hem de çabuk tut elini, Tanrılar gecikmezler çünkü
cezalandırmak için suçluyu.

KREON

Ah, hiç istemiyorum ama... karşı gelemeyeceğim
zorunluğa.

KORO BAŞI

Kendin yap bu işi, başkalarına ısmarlama.

KREON

Şimdi gidiyorum. Hey, nöbetçiler köleler, burada
olanlar olmayanlar,
hepiniz hepiniz, ellerinize birer kazma kürek alın
koşun karşı tepeye. Eski yargımdan caydım,
kızı da kendim hapsettim kendim salacağım.
İnandım, yaşamı boyunca kişi
yerleşik yasaları gözetmeli.
(Çıkarlar.)

KORO

Senin adın sayısız *salını*
hey yüce Dionüsos
doğurmuş seni Kadmos'un
peri kızı sevinçle
yıldırımlar savuran
Zeus'la sevişmiş de.

Adı dillere destan
İtalya'nın gözbebeği
inler şarkılarınla
Eleusis vadileri.

Özlemini çekiyor
seninle vecde gelen
Bakhalar yurdu Thebai,
ovasından usulca
İsmenos çayı akar
ejderha dişlerinin
ekildiği topraklar.

Görmüşler seni, alevli *karşı salını*

çıraların sislerin
savrulduğu dorukta
Korikalı genç kızlar,
Kastalya'nın köpüklü
serin kaynaklarında
oynaşan o nümfalar.
Nüssa'nın sarmaşıklı
korularından gel
gel, salkımlar yüklü
ovalaran gel
Thebai yollarında
türküler çığıran
canlar seni bekler.

Gel, yıldırımlarla yanan *salını*
ananın yurdu Thebai
sana kucak açıyor
senden yardım umuyor
Thebai şimdi amansız
bir salgın pençesinde
uğurlu ayağınla gel
bizlere şifa ver,
çık gel neredeysen
Parnassos yücesinden
ya da fırtınalı
denizler ötesinden.

Gece şenliklerinin
sensin yüce önderi
sana ayak uydurmuş
senin övgünü söyler
gökte ateş soluyan
halay çeken yıldızlar.

Zeusoğlu, çık görün
geceler boyu çıldıran
korolarınla görün,
gönlün bol, elin açık
İakhos, ışığa bürün!
(ULAK dışardan koşarak gelir.)
ULAK
Sizler ey Kadmos'un hemşerileri
Amfion soyunun yakınları, Thebailılar
insan yaşamı nedir ki, belirsiz pek.
Talih ters dönüp yere çalıyor güçlüyü
ya da yürü ya kulum diyor bir garibe
ne bir şeye fazla güven ne bir şeye fazla yerin.
Kreon da imrenilecek biriydi
yurdu kurtardı düşmanlardan, yönetimi tek başına
ele geçirdi.
anlı şanlı bir hanedanın başı oldu
ama şimdi hepsi gitti elden.
Ona şimdi canlı cenaze derim ben
yaşamın sevinçlerini tepen
Zenginlik, iktidar, ün
hepsi var ama mutlu değilsin
çekiver kuyruğundan o işin.
KORO BAŞI
Kötü bir haber mi getiriyorsun, nedir?
ULAK
Ölüm! Günahı yaşayanların boynuna.
KORO BAŞI
Ölen kim, öldüren kim?
ULAK
Haimon öldü, kendi...
KORO BAŞI
Babası mı öldürdü?

ULAK

Kendi canına kıydı, babası iteledi onu bu ölüme.

KORO

Bilicinin sözleri doğru çıktı.

ULAK

Öyleyse, öbür dediklerini de düşünmeli.

(Saray kapıları açılır, Eurüdike nedimeleriyle gelir.)

KORO BAŞI

İşte mutsuz Kraliçe Eurüdike.
Oğlunun ölümünü işitti mi?
Yoksa düşgele mi çıkıyor saraydan?

EURÜDİKE

Yurttaşlarım, Tanrıça Pallas'ın tapınağına
adaklar sunmağa gidiyordum, kapıları açtırırken
işittim son sözlerinizi felaket anlatan,
fenalık geçirdim, nedimelerimin kollarına yığıldım.
Şimdi olup biteni bana eksiksiz söyleyin
yıkılmadan dinleyeceğim.

ULAK

Sevgili hanımım, oradaydım gözlerimle gördüm
hepsini anlatacağım, seni boş umutlarla oyalarsam
sonra yalancı çıkarım. Acı da olsa gerçeği söylemek
en doğru iş gene de. Kocanın ardından gittim
muhafız olarak, yürüdük ovanın öbür ucuna
Polüneikes'in köpekler tarafından parçalanmış cesedi
acınası bir halde yatıyordu orda.
Yollar Tanrıçası'na dua ettik ve Pluto'ya...
ölünün ruhuna acısınlar diye
arı suyla yuduk ölüyü, taze dallar tutuşturup
yaktık törenle arta kalanlarını
ve küllerin üstüne öz yurdunun toprağından
bir yığın yaptık oracıkta. Bu iş bitince
Antigone'nin Hades'le evleneceği taş zindana yöneldik

Biz daha varmadan oraya biri koşup geldi Kreon'a
kulak tırmalayıcı sesler işitmiş
o lanetli yerden. Biz de seğirttik, gerçekten
acı sesler geliyordu, inledi Kreon:
"Eyvah, korktuğum başıma mı geliyor?
Felaket yolu mu bu yürüdüğüm?
Oğlumun çığlıklarını işitiyorum?
Çabuk koşun nöbetçiler, taşları kanırıp bir delik açın,
içeri girip bakın, Haimon'un sesi mi gerçekten?
Yoksa tanrılar benimle alay mı ediyor?"
Dehşete kapılan efendimizin emirlerine göre
hareket ettik gömütün içinde
boynunda ince bezden bir iple
boğulmuş gördük kızı.
Haimon talihsiz nişanlısına sarılmış
hıçkıra hıçkıra ağlıyordu, babasına ilençler
yağdırarak.
Kreon onu görünce acıyla seslendi:
"Vah zavallı çılgın, niye niye bunu yaptın?
Yalvarırım Haimon, çık ordan!" Haimon ise
onu vahşi gözlerle süzerek tükürdü yüzüne
cevap vermeden, kılıcını çekti, babası yana sıçrayıp
kurtuldu bu hamleden, Haimon büsbütün çıldırdı
kılıcı önüne tutup hızla abandı üstüne
bağrına sapladı yarısına kadar, sonra halsiz koluyla
yeniden sarıldı sevgilisine, sık sık soluyordu
şorlayan kan kızın solgun yanaklarını kızarttı,
sonra cansız Antigone'nin kucağına düştü
ölü üstüne ölü. Bu dünyada kesilmiş nasipleri
düğünleri Hades'in ülkesinde.
Sağduyudan yoksunluğun insan için
ne denli kötü olduğunu,
gösterse gerek bize bu olanların.

(Eurüdike çıkar.)

KORO BAŞI

Ne anlam çıkarmalı bundan, Kraliçe gitti
tek söz söylemeden, iyi ya da kötü.

ULAK

Ne demeli gerçekten? Ancak umarım
evladının acısına dayanamayıp üzücü
bir iş çıkmaz elinden, yok yok...
içerde kadınlarla birlikte belki
yas tutacak Haimon'un ölümüne.

KORO

Bilmem, bu taş gibi sessizlik daha ürkütücü
çığlıklar feryadlardan.

ULAK

Gidiyorum ben de içeri, görmeye
kıyılan yüreğinde gizli karanlık bir niyet
uç vermiş olmaya? Evet, dediğin gibi
hayra alamet değil bu ağır sessizlik.
(ULAK saraya girer; KREON, HAİMON'un cenazesiyle girer.)

KORO

Bakın, Kral geliyor, taşıdığı yük
apaçık bir dille söylüyor ki
bir başkasının değil kendinin suç.

KREON

Ah, körü körüne işledim bu günahı
bağışlanması yok, teselli kabul etmez
beni yıkan oğlumun ahı.
Seyredin ibretle Thebailılar
öldürenle ölen, babayla oğul
inatçı katı ruhum
ne acı bir meyva verdi!
Oğul oğul, canım oğul!

Oy oy, oy oy!
Bu yaşta benden koparıldın
öyle genç öyle zamansız gittin
günah benim, ah, yalnız benim!

KORO

Usun yolunu geç ayırdettin

KREON

Acı, çok acı bir ders bu
Tanrı amansızca sillesini vurdu
mutluluğumu yıktı göçürdü
İnsan bu yaşamda
ne acılar çekermiş!

ULAK

Efendimiz, buraya gelirken
acı bir yükle geldin
bir ikinci acı da
içerde bekliyor seni.

KREON

Bunun üstüne ne acı olur ki?

ULAK

Kraliçe öldü, şu ölünün zavallı anası öldü
kederinden bir bıçak saplayıp bağrına.

KREON

Ahh! *karşı salını*
Bu felaketi de mi görecektim
demin oğlum şimdi de karım mı öldü?
Nasıl da böylesine acımasız
kaderin habercisi? Doğru olabilir mi bu? Çocuk
ne söylüyorsun? Ah ah, ah ah!
Ah, beni ikinci kez vurdun.
Ölüm ölüme taç mı giydiriyor?
Karım, zavallı karıcığım!

(Orta kapılar açılır, Eurüdike'nin ölüsü görünür.)

KORO

Bak işte, gerçek serildi gözlerine!

KREON

Felaket ah, felaket üstüne!
Kaderin ne cilveleri daha bekliyor beni?
Oğlumun ölüsünü yeni kucaklamışım
ikinci bir ölüm karşılıyor beni.
Talihsiz ana, talihsiz çocuk!
Evlat acısı üstüne eşimin yası.

ULAK

Elinde keskin bir bıçak sunağın önünde durdu
ölülerinden oğlu Megareus'u andı
ve Haimon için dua etti. Gözleri karardı
iki oğlunun da kanlısı diye
ilençler yağdırıp sana
yaşamına son verdi.

KREON

Oy oy, oy oy! *salını*
Korkunç, korkunç bu
neden içinizden biri bir kılıç indirip
bu acılarımı dindirmez?
Suçlamasında haklı
ilenç altındayım şimdi
iki ölümün de sorumlusu.

ULAK

Haimon ve birinci oğlunun
ölümüne yol açtığın için.

KREON

Nasıl ne biçimde öldü?

ULAK

Oğlunun ölümünü benden işitti
sonra bıçağı sapladı bağrına.

KREON

Günah yalnız benim, benden başkası değil onu
öldüren *salını*

İnsanlar içinde, kimse bu suçu alamaz üstüne
beni kurtarmak için. Ben, ben, ben öldürdüm
bu mutsuz kadını. Alın götürün beni burdan, çabuk
ayak altından kaldırın beni
bir hiçim artık
yaşamın kalmadı bir değeri.

KORO

Doğru söylüyorsun
acılar içinden acı beğensek
yeğdir derim böylesi bir acıyı
sürüncemede bırakmadan kısa kesmek.

KREON

Haydi götürün *salını*
bundan böyle en güzel günüm
son günüm olacak, ölüm
gel çabuk, gün ışığını yeniden
görmek istemiyorum.

KORO

Bunlar sonraki işler. Şimdi üstümüze düşen
görevleri yerine getirelim

KREON

Ben ölmek için dua ediyorum, başka bir şey istemem.

KORO BAŞI

Bunun için dua edip durma
alınyazımız olan acıları çekmekten
kimse kurtulamaz.

KREON

Götürün bu zavallıyı n'olur *salını*
bu yolunu şaşırmış adamı burdan.
Yazık, seni ben öldürdüm, oğul
seni ben öldürdüm karıcığım.
Ne yana gideyim artık?
Kimden güç bulayım? Neye el atsam ölüm!

Taşıyamayacağım ağırlıkta
bir kaderle eziliyorum.

KORO

Mutluluğun bir kaynağı
anlayış ve sağduyu
Tanrısal güçlere saygı.
Kendini bilmez kişi
bencil istemiyle
çanak tutar felakete
ve böyle geçkin yaşta
kafasını çarpa çarpa
erişir bilgeliğe.

SON

SÖZLÜK

AFRODİTE Aşk ve güzellik Tanrıçası.

AİAS ADASI Salamis.

AİDONEUS Hades'in bir başka adı.

AİGÜPTOS Eski Mısırlıların mitolojik atası.

AKHAİA Birkaç Akhaia vardır; bu Teselya'daki.

AKHERON Yeraltı ülkesindeki ırmaklardan biri.

AKSİOS Bugünkü Vardar.

AMFİON Poseidon'un oğlu. O da Kadmos gibi Thebai kentinin kurucularından sayılır. Hermes ona bir lir verir, Amfion liri öyle coşkuyla çalar ki, yöredeki taşlar bu müziğe uyup yerlerinden oynarlar, Thebai kentinin çevresindeki surları meydana getirirler.

APOLLO Aiskhülos, Yunanlıların tanrılarını Perslerin de tanrıları olarak gösteriyor.

ARES Savaş ve yıkım Tanrısı.

ARGOS Peloponnesos'da bir kent devleti. Sparta'nın rakibi. Oidipus'un oğlu Polüncikes, kardeşi Eteokles ile dönüşümlü olarak Thebai kralı olacaktır. Eteokles, belirlenen dönem sonunda iktidarı kardeşine devretmeyince, Polüncikes, Argos'tan devşirdiği bir ordu ile özyurdu Thebai'ı kuşatır. Savaşta iki kardeş kentin yedi kapısından birinin önünde vuruşarak ölürler. Argos gücü Thebai'ı ele geçiremez. İki yeğeninden de kurtulan Kreon Thebai kralı olur. Yurt haini ilan ettiği Polüncikes'in cesedinin gömülmemesini buyurur. Antigone tragedyası başlar.

ARTAFRENES Bu kral tanınmıyor.

ATE Aymazlık.

ATOSSA Küros'un kızıydı. Önce kendi kardeşi Kambüses ile evlendi. Üçüncü kocası Darius'tan iki oğlu oldu: Serhas ve Artabazenes.

BABİL Ülke ve başkentin adı.

BAKKHOS Dionüsos'un bir başka adı.

BAKTRİA İran'ın doğusunda.

BARBAR Yunanlılar 'Barbar' sözünü kendilerinden olmayan, kendi dillerini konuşmayan bütün uluslar için kullanıyorlardı. Yani yabancı anlamında. Sözün bugünkü anlamı değişikir.

BOİOTHİA Attika'nın kuzey batısı. Orta Yunaneli.

BOLBES Makedonya'da.

BOREAS Kuzey rüzgârı. Poyraz. Yurdu Trakya imiş.

BOSFOROS Burada Çanakkale Boğazı.

DANAE Argos Kralı Akrisios'un kızı. Kralın torunu tarafından öldürüleceğini söylemişti. Babası kızı tunçtan bir kuleye kapattı. Kıza göz koyan Zeus, bir altın yağmuru halinde tavandan yağdı, Danae ile sevişti. Kız gebe kaldı, Perseus'u doğurdu. Perseus büyüyünce birçok maceralardan sonra kaza ile dedesini de öldürdü.

DİKE Adalet Tanrıçası.

DİONÜSOS Şarap ve Tiyatro Tanrısı. Zeus ile Semele'nin oğlu.

DİRKE Thebai yakınlarında bir kaynak. Amfion ve ikiz kardeşi Zethos, Thebai üstüne yürürler, üvey babaları Kral Lükos ve ikinci kez evlendiği Dirke'yi öldürürler. Dirke'nin ölüsünü bu kaynağa atarlar, kaynak onun adıyla anılır.

DORLAR ÜLKESİ Orta Yunaneli.

DRÜAS'IN O/ LU Lükurgos. Hedonlar ülkesindeki bütün asma kütüklerini baltalayıp bağları yok etmeye kalkışınca, Dionüsos onu çıldırttı. Kendi bacaklarını da asma kütükleri gibi gördü, balta ile kesti bacaklarını.

EJDER Savaşta Argos kartala, Thebai ejdere benzetiliyor. Çağrışımla Thebailıların kökeni de. (Bk. Önsöz.)

EKBATANA Medya'nın başkenti.

ELEUSİS Dionüsos Şenliklerinin merkezi.

ENOKİS Boiothia'nın batısında.

EREKHTEUS Tanrıların demirci ustası Heaistos'un oğlu. Tanrıça Athene onu öbür Tanrıların haberi olmadan büyüttü. Sonradan Atina kralı oldu, orda Athene kültünü kurdu.

ERİNÜLER Öç melekleri. İşlenen cinayetlerin öcünü almak

için suçluyu durmadan kovalar, rahat bırakmazlardı. Vicdan azabını da temsil edebilirler. Halk bunların hışmına uğramamak için onlara 'İyilik melekleri' (Eumenides) derdi. Aiskhülos, *Oresteia* üçlemesinin son oyununda bunları sahneye çıkarmıştır.

FİNEUS Solmüdesos kralı. İkinci karısının iftirasıyla çocuklarının gözlerini çıkardı. Tanrılar da onu kör ettiler.

FRİGYA Orta Anadolu'dan Kuzeybatı Anadolu'ya uzanan, Frigler ülkesi.

HADES Yeraltı. Ölüler ülkesi. Hem de bu ülkenin kralı.

HEDONLAR ÜLKESİ Trakya'da Dionüsos Şenlikleriyle ün salan bir kent.

HELLE Thebai Kralı Athamas'ın kızıydı. Üvey anaları İo'nun kıskançlığı yüzünden, oğlan kardeşi Friksos'la birlikte altın postlu bir koçun sırtında kaçarlarken Helle Denizine düştü, boğuldu. Çanakkale Boğazı adını ondan aldı: Hellespontos.

HELLAS Yunaneli.

HERMES Tanrıların ulağı Zeus ile Maia'nın oğlu.

İSMENOS Boeotia'da bir küçük ırmak. Dirke kaynağı da bu suya katılır.

İTALYA Eskiden güney İtalya'nın adıydı. Burada güzel bağlar ve Dionüsos adına kurulmuş tapınaklar vardı.

KADMOS Fenike Kralı Agenor'un oğlu. Europa'nın erkek kardeşi. Zeus, güzel Europa'ya göz koymuştu, bir boğa olup onu kaçırdı. Agenor, üç oğlundan, kız kardeşlerini arayıp bulmalarını, onu bulmadan yurda dönmemelerini söyledi. Aramaları boşa çıkınca Kadmos Fenike'ye dönemedi, Yunaneli'nde yerleşmeye karar verdi. Thebai kentini kurdu. (Bk. Önsöz.)

KASTALYA Parnassos Dağında, Apollon'ca kutsal bir kaynak.

KHRUSA Hayali bir ada.

KİLİKYA Anadolu'nun güneyinde.

KİSSİA Aslında dağlık bir bölgenin adı. Aiskhülos onu bir kent adı olarak almış.

KORİKA Parnassos Dağında bir mağara; Dionüsos'un sevdiği bir yerdi. Korikalı kızlar, Bakkhalar anlamında.

LİDYA Batı Anadolu'da Manisa yöresi.

MAGLAR Bir Med soyu.

MAGNESİA Doğu Teselya'da. Anadolu'daki Magnesia (Manisa) ile karıştırılmaya.

MAİNADLAR (*Bakkhalar*). Dionüsos'a kendinden geçerek tapan kadınlar. Bunlar kırlarda ormanlarda açık açık giysiler içinde, saçları çözük, yalınayak, ellerinde fallos simgesi ucu çam kozalaklı değnekler, tefler, korolar halinde çılgınca dans eder, şenlikler yaparlardı.

MEGAREUS Eurüdike'nin ilk oğlu. Kehanet ocakları, Megareus ölünce, Thebai savaşı kazanacak demişler. Delikanlı da yurdu için kendini feda etmiş. Anası bu ölümden de Kreon'u sorumlu tutuyor.

MOİRALAR Kader Cadıları. Bunlar üç taneydi.

Klotho: Ömür ipliğini büker, eğirir.

Lakhesis: Bu ipliği sahibine göre ölçer.

Atropos: Ömür ipliğini keserdi.

MUSALAR Zeus'un kızları. Esin Perileri. Her biri bir sanatın koruyucusu yedi ya da dokuz Musa vardı.

MÜSİA Lidya'nın kuzeyinde.

NİKE Yengi Tanrıçası.

NİOBE Tantalos'un kızı. Thebai Kralı Amfion'un karısı. 12 çocuğu vardı. Bir gün genç kızlık arkadaşı Tanrıça Leto karşı yarı şakacı öğünecek oldu: Benim oniki çocuğum var, altı kız altı oğlan, Leto'nun sadece iki çocuğu var. Biri Apollon biri de Artemis. Niobe'ye içerleyen Leto'nun öcü korkunç oldu. Çocukları Apollon ile Artemis, Niobe'nin çocuklarını oklayıp öldürdüler. Zavallı Niobe evlat acısına dayanamayıp taş kesildi, ama ağlaması hep sürdü. Bugün Manisa Dağı'ndaki ağlayan kaya onun adıyla anılır.

NÜMFALAR Su ve orman perileri. Küçük doğa tanrıçaları.

NÜSSA Dionüsos'un yetiştiği efsanelik, kutsal yer.

PALLAS ATHENA Bilgelik Tanrıçası. Atina onun kentiydi.

PALLAS Tanrıça Athene'nin ilk adı.

PAN Keçi ayaklı yaban doğa tanrısı.

PANGAİON DA/ I Hedonların yurdu Strumon ırmağının öbür yakasındaydı.

PARNASSOS Güney Yunaneli'ndeki sıradağlar ve bunların Delfoi yakınlarındaki doruğu. Burası Apollon ile Esin Perilerinin oturduğu yerdi. Dionüsos'ca da kutsaldı.

PERSEFONE Zeus ile Demeter'in kızı, Hades'in karısı. Böylece de Ölüler Kraliçesi.

PLUTON Hades'in bir başka adı.

SALAMİS Atina'nın karşısında, ünlü deniz savaşının geçtiği ada.

SALINI – KARŞI SALINI Koro, oyun alanı (orkhestra)'nın bir ucundan öbür ucuna, adımlarını dizelerin ritmine uydurarak, bir dans biçiminde salınarak gider, koronun ikinci bölümü de bu 'salını' (strofe)'yı bir "karşı salını" (antistrofe) ile yanıtlardı.

SALMÜDESOS Bugünkü Midye(Tekirdağ-Kıyıköy).

SARDEİS Lidya'nın başkenti.

SEMELE Kadmos'un kızı. Zeus ona da göz koymuştu. Önce insan biçiminde görünüp kızı gebe bıraktı. Semele'yi kıskanan Zeus'un karısı Hera, ona bir oyun etti. 'Sevgilin bir de sana görünsün, bakalım gerçek kimliğiyle' dedi. Saf Semele buna kandı, tanrı olarak görünmesi için Zeus'a ısrar etti. Zeus onu önce uyardı, söz dinletemeyince öfkelendi, Yıldırım Tanrısı olarak ona göründü. Semele yanıverdi. Zeus, 'Olan oldu, bari çocuğu kurtaralım' deyip, Semele'nin rahminden doğmamış çocuğu çıkardı; kendi baldırını yarıp onu üç ay orda taşıdı. Bebek bu garip rahimden ikinci kez doğdu. Bu da işte Tanrı Dionüsos'tur. Sonradan anasını Yeraltı Ülkesinden çıkardı, Olümpos'a götürdü. Semele orada tanrıça oldu.

SFİNKS (Boğan demek) Oidipus gelmeden önce Thebai kentine musallat olan kadın yüzlü, aslan gövdeli, pençeli, kanatlı ejder.

SİLENOS Salamis adasının boğaz girişindeki kayalık uzantısı.

SİPÜLOS Manisa Dağı. Niobe'nin taş kesilip çocuklarına ağladığı yer.

STRÜMON Bugünkü Struma. Karadeniz kıyısında.

TANTALOS Zeus'un oğluydu, zengin bir kraldı. Acayip huyları varı. Öz oğlu Pelops'u pişirip tanrılara yedirdi. Zeus, öldükten sonra da acı çekmesi için onu şöyle cezalandırdı: Yeraltı ülkesinde onu bir gölün kıyısına attı, Tantalos su içmek için eğildiğinde sular çekilir, bir türlü su içemezdi. Ağaçlardaki dallardan da nefis meyveler sarkıyordu, ama Tantalos erişemiyordu bunlara.

THEBAİ Yukarı Mısır'ın başkenti. Yunaneli'ndeki Thebai ile karıştırılmaya.

TÜRİA Akdeniz'de denizciliğiyle ünlü Finike kenti.

**

YUNANCA ADLARIN YAZILIŞI İÇİN NOT:

Eski Yunanca adların yazılışında Batı dillerindeku uygulamaya bağlı kalmanın yanlış olduğu inancındayım.

Türkçede "f" sesi ve harfi varken, Yunan alfabesindeki o=fi harfini, Batılılar öyle yapıyor diye, "ph" ile karşılamanın anlamı yok. u=üpsilon harfinin de Türkçedeki karşılığı "ü". Bu ses ve harf birçok Batı dilinde yok, ama Türkçede var; niye kullanmayalım?

Sonra hangi Batı dili?.. Yazarın adı Fransızcada **Eschyle**, İngilizcede **Aeschylus** yazılıyor; doğrusu: **Aiskhülos**... İkinci yazarımız da **Sophokles** değil, **Sofokles**.

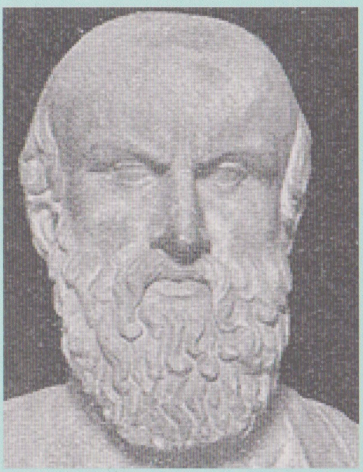
G.D.

Mitos-Boyut Yayınları / Oyun Dizisi

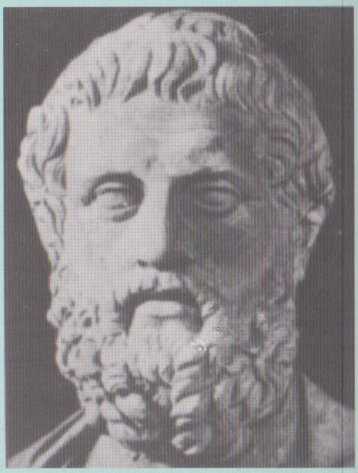
(Son kitaplar)

343. **Duşan KOVAÇEVİC** / *İntiharın Genel Provası*
344. **Dinçer SÜMER** / *Ortakçılar*
345. **TERENTİUS** / Latin Komedya.3 *Hadım Ağası/Phormio /Kendinin Celladı*
346. **Jean-Luc LAGARCE** /Toplu Oy.1 *Evdeydim.. /Alt Tarafı Dünyanın Sonu*
347. **Georg BÜCHNER** / *Woyzeck*
348. **F. G. LORCA** /Toplu O. 3 *Don C. Acıklı Güldürüsü / Mariana Pineda*
349. **Robert GREENE** / *Türk Hükümdarı Selim*
350. **Victor HÜGO** / *Hernani*
351. **SOFOKLES** / Eski Yunan Traged. 8 *Aias / Elektra*
352 **AhmetK.TECER** / Toplu Oy.1 *Köşebaşı /Satılık Ev / Bir Pazar Günü*
353. **AİSKHÜLOS** / Eski Yunan Trag. 9 *Zincire Vurulmuş Prometheus*
354. **Başar SABUNCU** / Toplu Oyunları 1 *Şerefiye / Zemberek / Çark*
355. **Güngör DİLMEN** / *Galileo'nun Günahları*
356. **Funda ÖZŞENER** / *Onları Eve Getir*
357. **Mert KARABEY** / *Baskınlar ve Düşler*
358. **Tülin TANKUT** / Toplu Oyunları 2 *Yaz Kızım / Kız Doğulmaz*
359. **Georg BÜCHNER** / *Leonce ile Lena*
360. **Ülker KÖKSAL** / Toplu Oy. 5 *Bir Diploma Töreni / Karagöz Trafikte*
361. **Luigi PIRANDELLO** / *IV. Henri*
362. **Orhan ASENA** / Toplu Oyunları. 3
Simavnalı Şeyh Bedreddin / Atçalı Kel Mehmet / Tanrılarve İnsanlar (Gılgameş)
363. **Civan CANOVA** / *Lydia*
364. **Tuncer CÜCENOĞLU** / *Gece Kulübü*
365. **SOFOKLES** / E. Yunan Trag. 10 *Oidipus Kolonos'ta / Trakhisli Kadınlar*
366. **Yiğit SERTDEMİR** / Toplu Oyunları . 2
444 / Medeniyet Tiyatrosu / Öldün, Duydun mu?
367. **Roland TOPOR** / *Masanın Altında*
368. **Emmanuelle MARIE** / *Beyaz*
369. **Özdemir NUTKU** / *Bana William Deyin*
370. **Alfred JARRY** / *Zincire Vurulmuş Übü*
371. **Orhan ASENA** / Toplu Oy. 4 *Fadik Kız / Kocaoğlan / Ölümü Yaşamak*
372. **Başar SABUNCU** / Toplu Oy. 2 *Mutemet Ali Rıza Bey /*
Sayın Muhbir Vatandaş /Memurlar / Lades / Kargalar
373. **Bilgesu ERENUS** / *Nereye Payidar*
374. **Turgay NAR** / *Gizler Çarşısı*
375. **Başar SABUNCU** / *Kaldırım Serçesi*
376. **Ayşe BAYRAMOĞLU** / Tiyatrotem Oyunları 2 - *Hakiki Gala*
377. **Nihat ASYALI** / Toplu Oyunları 1 Direniş Üçlemesi
Ateşle Oynayan / Rab Şeytan'a Dedi ki / Yunus Diye Göründüm
378. **Güngör DİLMEN** / Toplu Oy. 7 Gölge Oyunları (7 Kısa oyun)
379. **Haluk IŞIK** /Toplu Oyunları 1
Hoşgeldin Amerika / Külrengi Sabahlar / Bir Oyun Gibi
380. **Doğan KORKMAZ** / Toplu Oy. 1 *İşçiler Cennete Gider / Kuş Kafesi*
381. **Joel POMMERAT** / *Tüccarlar*
382. **Harolçzd PINTER** / *Kutlama.*
383. **AİSKHÜLOS** / Oresteia - *Agamemnon/Adak Sunıucular/Eumenidler*
384. **Tuncer CÜCENOĞLU** / *Kadın Sığmağı*

385. **Arthur MILLER** / *Cadı Kazanı*
386. **ARİSTOFANES** / Eski Yunan Komedyaları 3 *Kuşlar / Bulutlar*
387. **Erol TOY** / Toplu Oyunları 2 *Lozan / Pir Sultan Abdal*
388. **ANONİM** / *Kıbrıs Hikâyeleri*
389. **Arthur MILLER** / *Hepsi Oğlumdu*
390. **Kemal BEKİR** / Toplu Oyunları 1 *Sultan İle Kızları / Tuhaf Bir Ölüm*
391. **Nesrin KAZANKAYA** / T.O.2 *Şerefe Hatıralar/ Profesör ve Hulahop /Quintet*
392. **Heinrich von KLEIST** / Toplu Oyunları. 1 *Kırık Testi ve Versiyonları*
393. **Mitos-Boyut Yayınları** / 5. Oyun Yazma Yarışması
394. **İlker KÖKLÜK** /Toplu Oy. 1 *Parça Tesirli Pazarlar / Sevgili Pazartesilerim*
395. **Şaban OL-Ergun ŞİMŞEK** / *Eleni ve Gül*
396. **Duşan KOVAÇEVİC** / *Buluşma Yeri*
397. **Şaban OL** / Toplu Oyunları .1 *Largo Romanamour / Gül'ün Öpüşü*
398. **Heinrich von KLEİST** / Toplu Oy. 2 *Homburg Prensi / Küçük Katherine*
399. **Kemal ORUÇ** / *Othello'nın Delisi*
400. **Yılmaz GRUDA** / *Kavuklu Hamdi* (Ortaoyunu)
401. **Funda ÖZŞENER**/ *Aşkın Dili*
402. **Ragıp YAVUZ** / *Burcu ile Nurettin*
403. **Ali Cüneyd KILCIOĞLU** / *Televizyon Cumhuriyet*
404. **Sadık ŞENDİL** / *Kanlı Nigâr*
405. **Arthur MILLER** / *Köprüden Görünüş*
406. **Armand GATTİ** / *Çöpçü Auguste G.nin Düşe Çalan Yaşamı*
407. **Arthur MILLER** / *Vichy'deki Olay*
408. **Georg BÜCHNER** / *Danton'un Ölümü*
409. **Kemal KOCATÜRK** / Toplu Oyunları.2
Can Tarlası / Kadın Darbesi / IV. Murat'ın Maskarası
410. **Bernard-Marie KOLTÈS** / *Ormanlardan Hemen Önceki Gece*
411. **Sadık ŞENDİL** / *Yedi Kocalı Hürmüz*
412. **Henrik IBSEN** / Toplu Oyunları 1 *Katilina / Bir Halk Düşmanı*
413. **Nihal G. KOLDAŞ**/ Top. O.1 *Zaman Aşımı I/Zaman Aşımı II/Tarlabaşı Bulvarı*
414. **Arthur MILLER** / *Bedel*
415. **Lyubomir DJURKOVİC** / *Kassandra*
416. **Denise CHALEM** / *Annem Denizi İlk Kez Ellisinde Gördü*
417. **Melisa GÜRPINAR** / *Şu Bizim Evliyâ Çelebi*
418. **Duşan KOVAÇEVİC** / *Dar Ayakkabıyla Yaşamak*
419. **Zeynep KAÇAR** / Toplu Oyunları 3
Bu Anlamlı Günde / Köprüden Önce Son Çıkış / Medine
420. **Henrik IBSEN** / Toplu Oyunları 2 *Nora, Bir Bebek Evi / Hedda Gabler*
421. **ARİSTOFANES** / Eski Yunan Komedyaları 4 *Kurbağalar*
422. **Zeynep ÜNAL** / Radyo Oyunları (6 Oyun)
423. **MOLİÈRE** / *Don Juan*
424. **William SHAKESPEARE** / *Othello*
425. **Arnold WESKER** / Toplu Oyunları.2 *Kökler / Mutfak / Annie Wobbler*
426. **Arthur MİLLER** / *Satıcının Ölümü*
427. **SOFOKLES** / *Antigone*
428. **Yıldırım KESKİN** / Toplu Oyunları 1
Uzaktakiler / İnsansızlar / Soruşturma / Tut ki Öleceksin / Çiçek Sepetli Kız

Aiskhülos

Sofokles

Yunan tragedyasının babası sayılan **Aiskhülos** (İÖ. 525-456), ***Persler*** oyununda, kendisinin de katıldığı Salamis Deniz Savaşı'nı (İÖ. 480) ve sonuçlarını anlatır. Bu savaş, demokratik bir yönetime sahip Atina halkının seçtikleri önderlerinin arkasında, sayıca çok üstün ordusuyla saldırgan Pers Kralına karşı verdikleri 'özgürlük' mücadelesidir.

Sofokles'in ***Antigone*** tragedyası, Yunan tragedyalarının başyapıtlarından biridir. Kral Kreon'un 'ceberrut' devlet anlayışına başkaldıran oyunun kadın kahramanı Antigone, günümüzde hâlâ gündemde olan 'insan hakları' ve 'birey özgürlüğü'nü savunur.

Kitapta ayr... **Güngör Dilmen**'in bu oyunlarla yazarları üzerine ayrıntılı bir yazısı bulunmaktadır.

9 789758 106189